

Kontroversiella frågor i samhällskunskapens läroböcker

**- En didaktisk analys av innehåll och didaktiska verktyg i fyra
läroböcker för samhällskunskap, gy25**

Mattias Nylén

**Examensarbete 15 hp
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2026**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet

Titel: Kontroversiella frågor i samhällskunskapens läroböcker – En didaktisk analys av innehåll och didaktiska verktyg i fyra läroböcker för samhällskunskap, gy25

Engelsk titel: Controversial issues in social studies textbooks - A didactic analysis of content and didactic tools in four social studies textbooks, gy25

Författare: Mattias Nylén

Examinator: Sara Andersson

Datum: April 2026

Sammanfattning: I denna studie analyseras fyra läroböcker i Samhällskunskap 1b för gymnasieskolan (gy25) för att undersöka vilken utsträckning böckerna arbetar med teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella, samt undersöka vilket didaktiskt stöd som läroböckerna kan tillhandahålla lärare i undervisning av dessa frågor. Dessutom undersöker studien relationen mellan läroböckernas innehåll och didaktiska verktyg för att kunna analysera hur läroböckerna kan användas i undervisning om kontroversiella frågor. Studien använder textanalys med didaktisk teori som forskningsingång med de didaktiska frågorna ”Vad” och ”Hur” som utgångspunkt. Studien visar att läroböcker kan ha en större roll än att bara förmedla informativt innehåll. De kan påverka undervisning beroende på vad läroboken tar upp för teman, samt fungerar som didaktiska ramverk som kan påverka hur kontroversiella frågor behandlas i undervisning. Läroböcker kan alltså påverka lärares möjligheter att arbeta med skolans demokratiska uppdrag.

Bakgrund: Kontroversiella frågor lyfts i skolans styrdokument som ett viktigt ämne för skolans demokratiska uppdrag. Samtidigt visar forskning att dessa frågor är svåra att arbeta med och ibland undviks. Samtidigt visar också forskningen att läroboken är central i planering av undervisning och kan påverka vilka frågor som får utrymme i undervisningen och hur de arbetas med.

Syfte: Syftet med denna studie är att analysera hur fyra läroböcker i Samhällskunskap 1b för gymnasieskolan (gy25) behandlar teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella, samt vilket didaktiskt stöd de erbjuder för arbete med sådana frågor. Studien syftar även till att undersöka relationen mellan läroböckernas innehåll (Vad) och deras didaktiska verktyg (Hur), för att bidra med kunskap om hur läroböcker kan påverka undervisning om kontroversiella frågor.

Resultat: Samtliga böcker behandla i olika grad potentiellt kontroversiella teman. Men böckerna skiljer sig åt i hur dessa teman behandlas. Framför allt i hur böckerna erbjuder olika ställningstaganden i de frågor som följer upp texten, samt didaktisk inramning.

Nyckelord: Kontroversiella frågor, samhällskunskap, läroböcker, didaktik, textanalys, gy25.

Scientia potentia nostra.

Innehåll

Definitioner	vi
Inledning.....	1
Kontroversiella frågor i skolan.....	1
Forskningsöversikt	2
Kontroversiella frågor i skolan.....	2
Lärobokens roll i skolan	3
Tidigare identifierade kontroversiella ämnen	5
Kunskapslucka	6
Syfte	7
Frågeställningar	7
Teoretiskt och didaktiskt ramverk.....	7
Didaktisk teori.....	7
Förmedlingsansatser.....	8
Bernsteins inramning.....	9
Metod	9
Övergripande.....	9
Urval.....	10
Analysmodell	11
Validitet och reliabilitet.....	13
Etiska överväganden	14
Resultat.....	14
Lärobok A (Liber Samhällskunskap 1b)	14
Vad	14
Hur.....	15
Relationen mellan Vad och Hur	16
Lärobok B (Forum – Samhällskunskap nivå 1)	16
Vad	17
Hur.....	18
Relationen mellan Vad och Hur	18
Lärobok C (Reflex 123 – Samhällskunskap för gymnasieskolan).....	19
Vad	19
Hur.....	19

Relationen mellan Vad och Hur	20
Lärobok D (Capensis - Samhällskunskap nivå 1a1)	20
Vad	20
Hur.....	21
Relationen mellan Vad och Hur	22
Analys.....	22
Vilket innehåll har läroböckerna som kan vara kontroversiellt?.....	22
Vilka didaktiska verktyg kan böckerna erbjuda för att stötta lärares ”hur” i undervisning kring kontroversiella frågor?	24
Hur relaterar läroböckernas ”Hur” till deras ”Vad”?	25
Diskussion	26
Sammanfattning	27
I vilken utsträckning och på vilket sätt förekommer teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella i de analyserade läroböckerna?.....	28
Vilka didaktiska verktyg kan böckerna erbjuda för att stötta lärares ”hur” i undervisning kring kontroversiella frågor?	30
Hur relaterar läroböckernas didaktiska verktyg ”Hur” till deras innehåll ”Vad” i behandlingen av potentiellt kontroversiella teman?.....	32
Kritisk metoddiskussion.....	32
Framtida forskning	33
Referenser.....	34
Bilagor	37

Definitioner

Didaktiska verktyg: definieras i denna studie som instruktioner, modeller eller didaktiska strukturer som kan hjälpa lärare och elever i arbete med kontroversiella frågor.

Inramning: i denna studie har begreppet inramning två betydelser. Det första är den klassiska betydelsen, där begreppet används för att tydliggöra exempelvis vad som undersöks och vad som faller utanför studien. Den andra betydelsen beskrivs mer i teorikapitlet och utgår från Bernsteins (1975) begrepp inramning (framing). Bernsteins begrepp används framför allt i analysen, och för att tydliggöra när hans begrepp används finns det referenser som hänvisar till honom.

Kontroversiella frågor: definieras i denna studie som Flensner (2019) skriver, frågor/ämnen som kan splittra samhällen där olika förklaringar, perspektiv eller åsikter står emot varandra och det är svårt att hitta en gemensam lösning. Eftersom begreppet är brett och har potential att rama in många frågor som kontroversiella utgår studien enbart ifrån de kontroversiella teman som lyfts i kapitlet "Forskningsöversikt". Om tidigare forskning rapporterat om att exempelvis rasism och religion är teman som tidigare varit kontroversiella, kommer även denna studie att utgå från att de är potentiellt kontroversiella teman i dagens klassrum. Det innebär inte att de temana är kontroversiella i alla klassrum, men att de enligt tidigare forskning har en potential att vara kontroversiella. Liknande metoder har använts i tidigare forskning om kontroversiella ämnen, exempelvis Larsson och Larsson (2021). I denna studie kommer begreppet användas för att identifiera och kartlägga innehåll i läroböcker som berör frågor där elever förväntas ta en ställning eller presentera en åsikt i stället för att uppvisa samhällskunskapsliga faktakunskaper.

Inledning

Kontroversiella frågor i skolan

Lärare möter återkommande ämnen och diskussioner i undervisningen som skapar oro i klassen. Det kan handla om invandring, religion, väpnade konflikter eller homosexuella äktenskap. Dessa ämnen kallas ibland för kontroversiella frågor och är ett begrepp som ramar in ämnen, diskussioner och frågor som riskerar att skapa konflikter mellan grupper genom exempelvis olika perspektiv, olika världsuppfattningar eller intressen (Flensner, 2019). Dessa kontroversiella frågor verkar dock vara svåra att behandla i skolan. Skolinspektionen (2022) skriver att det är få av eleverna, i de skolor som undersökts, som faktiskt får möjlighet att diskutera kontroversiella frågor samt att flera lärare väljer att inte prata om de ämnen som riskerar att skapa kontroverser i klassrummen för att undvika motsättningar. Flera tidningar har också rapporterat om svårigheter med att arbeta med kontroversiella frågor i klassrum. Tidningen *Vi Lärare* har exempelvis skrivit artiklar som ”Så handskas lärare med kontroversiella frågor”, ”Här är känsliga frågorna många lärare undviker” och ”Svårt med känsliga ämnen i skolan” (*Vi Lärare*, 2026).

Forskning visar att elever behöver utveckla verktyg till att behandla kontroversiella frågor för att senare kunna delta i ett demokratiskt debattklimat. Det räcker inte med frågor som behandlar konkreta fakta utan utbildningen måste vidgas och täcka frågor som väcker känslor där individer kan ha olika åsikter, idéer eller uppfattningar (Årman, 2024). Eller som Skolverket skriver: ”Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att formulera, uttrycka och pröva ställningstaganden i möten med andra uppfattningar och perspektiv. Därigenom ska eleverna stimuleras till nyfikenhet, engagemang och deltagande i öppna meningsutbyten om samhällsfrågor.” (Skolverket, u.ä., a). Detta innebär att undervisningen ska lyfta frågor som ger eleverna möjlighet att dels ge uttryck för nyfikenhet och få vädra och testa ställningstaganden samtidigt som de måste få utmanas av olika perspektiv och idéer.

Samhällskunskap kan tänkas ha en allt tydligare roll att behandla och belysa kontroversiella frågor jämfört med andra ämnen. Detta då samhällskunskap har en nära förankring till aktuella frågor och samhällsdebatter där undervisningen ofta arbetar med frågor rörande politik, makt, rättigheter/skyldigheter och samhällsproblem. Syftet med arbetet kring kontroversiella frågor blir därför mer synligt i samhällskunskapens klassrum där undervisningen ska behandla olika frågor i olika former för att eleverna på bästa sätt ska förberedas för ett framtida aktivt deltagande i samhället. Ansvar för arbetet med de kontroversiella frågorna ligger på alla verksamma lärare. Lärare ska enligt Skolverket inte undvika frågor eller ämnen som kan vara kontroversiella i klassrummet. I stället anser Skolverket att lärare ska närma sig frågorna så att eleverna får en chans att testa sina åsikter och ställningstaganden. Däremot menar Skolverket att det är upp till läraren att göra detta med en förberedd strategi för att skapa en så trygg miljö som möjligt (Skolverket, u.ä., b).

Läraryrketets arbete med kontroversiella frågor anses vara en viktig uppgift i styrdokumentet, samtidigt som det rapporteras om hur svårt det är för lärare att arbeta med kontroverser i klassrum. Mot denna bakgrund syftar studien att analysera samhällskunskapens läroböcker och identifiera vilka didaktiska verktyg de erbjuder som stöd i lärares undervisning.

Forskningsöversikt

I detta kapitel kommer tidigare relevant forskning som finns för denna studie att presenteras.

Kontroversiella frågor i skolan

Årman (2024) undersöker hur kontroversiella frågor behandlas i undervisning genom fältbesök och elevintervjuer i ett högstadium. Syftet med studien är att undersöka hur kontroversiella frågor hanteras samt hur elever upplever kontroversiella frågor, både i och utanför klassrummet. Hon skriver om vikten av att kontroversiella frågor lyfts i skolan då världen blir alltmer polariserad och elever behöver utveckla förmågor att hantera meningsskiljaktighet. Författaren lyfter framför allt två skäl till att kontroversiella ämnen ska lyftas och behandlas i skolan. Det första skälet handlar om elevernas egen önskan om att få prata om sin samtid och samhälle och ge uttryck för funderingar och åsikter. Det andra skälet är kopplat till Skolverkets syfte då det är en förutsättning att lyfta kontroversiella frågor för att främja framtida demokratisk delaktighet (Skolverket, u.å., a). Att arbeta med kontroversiella frågor för att hjälpa eleverna vidare till att bli demokratiska medborgare är något som även Skolinspektionen (2022) skriver om och lyfter lärarnas ansvar att både välja vad för frågor som är viktiga att ta upp, och hur de gör det baserat på elevgruppens sammansättning.

Persson (2022), som i sin studie undersökt och intervjuat lärare om hur de förhåller sig till kontroversiella frågor, identifierar fyra olika förhållningssätt som kategoriserar lärares strategier runt kontroversiella ämnen. *Att korrigera*: där läraren korregerar elevers åsikter utifrån föreställningen att det finns rätt och fel åsikter, *att störa*: där läraren försöker vidga elevers världssyn med nya perspektiv, *att upplysa*: där läraren informativt visar olika perspektiv för att eleven på egen hand ska bilda sig en uppfattning, och *att undvika*: där lärare styr lektionsinnehållet bort från det kontroversiella och i stället lägger fokus på delar som inte är kontroversiellt. Dessa fyra strategier verkar inte nödvändigtvis komma från lärares egenintresse, utan i stället från en avvägning där didaktiska frågor ställs mot varandra i kontext till styrdokument och den dynamik som finns i elevgrupperna. Även Flensner (2019), som undersökt hur lärare arbetar med kontroversiella frågor genom fältstudier, elev- och lärarintervjuer, identifierar olika strategier. Likt Persson (2022) identifieras fyra strategier. *Balansering*: där flera perspektiv får utrymme, *förnekande*: där kontroversers existens tonas ned, *favorisering*: där vissa perspektiv får företräde och *undvikande*: där läraren fokuserar på

okontroversiella frågor och undviker kontroverser. Både Persson (2022) och Flensner (2019) utgår från Hess (2005) begrepp *Denial*, *Avoidance*, *Privilege* och *Balance*.

Även Hess (2009) skriver i sin bok om kontroversiella frågor i klassrummet att lärare ibland undviker kontroversiella frågor i klassrummet, vilket hon anser destruktivt, och skriver att lärare i stället behöver lära ut mer genom kontroversiella frågor. Hon skriver hur en kombination av stängda frågor som riktar sig mot ämneskunskaper samt öppna frågor som låter elever utforska olika perspektiv är viktigt i formandet. Persson (2022) betonar också att det är en yrkesprofessionism som krävs för att närma sig kontroversiella frågor då syftet, att skapa en bättre demokratisk förståelse och demokratiska medborgare, skulle kunna skadas eller få motsatta resultat om kontroversiella frågor behandlas på ett slarvigt sätt, vilket ställer höga krav på både didaktiska val och en lärarprofessionalism. Flensner (2019) kommer också likt Persson och Årman fram till att lärare arbetar med olika metoder runt kontroversiella frågor vid olika tillfällen och situationer. Hon skriver också likt Årman (2024) hur kontroversiella frågor skiljer sig åt från klassrum till klassrum eftersom de alla är olika och består av unika elevgrupper. Även Camicia (2008), som diskuterar vilka frågor i historia och samhällskunskapsböcker som kan anses vara kontroversiella genom en ramanalys av tidigare forskning, skriver att en fråga blir kontroversiell först utifrån kontexten ”för vem, var och när?” (Camicia, 2008, översatt från engelska). Ett ämne eller fråga kan inte i sig själv vara kontroversiell utan blir först det i kontext till när, var och vilka som diskuterar.

Forskningen rörande hur kontroversiella frågor behandlas i skolan visar på att det är ett komplicerat ämne där lärare har olika strategier för att närma sig ämnet. Hantering av kontroversiella ämnen varierar utefter didaktiska val och kontextberoende situationer. Forskningen beskriver också de många svårigheter med hur lärare bör arbeta med kontroversiella frågor och att det är ett ämne som många lärare gärna undviker, samtidigt som forskarna är eniga om att lärare bör arbeta med frågorna för att utföra det demokratiska uppdraget. Detta visar också på att mer forskning om stöd och verktyg (exempelvis en lärobok) är viktigt för ett framtida arbete med skolans demokratiska uppdrag. Vad som uppfattas kontroversiellt är kontextberoende till när, var och vilka som arbetar med frågan.

Lärobokens roll i skolan

Bruillard (2021) gör en internationell översikt av forskning rörande läroböckers roll i undervisning. Syftet med Bruillards studie är att sammanfatta hur läroböcker används samt hur de kan påverka undervisningsinnehåll och undervisningsmetoder. Genom att analysera tidigare studier kommer han fram till att läroboken har en stark koppling till lärarnas arbete i klassrummen, men att läroboken inte ska ses som en färdig plan för vad och hur ämnen inkluderas i klassrummen. Även om läroboken ofta används mer flitigt av nya och rutinerade lärare menar författaren att läroboken inte ska ses som en nyckelfärdig resurs utan att läraren bör anpassa lärobokens innehåll utefter läroplanen, elevgruppen och deras utveckling. Dessutom bör läraren vara väl inlästa på de resurser de använder sig av i klassrummen för att på bästa sätt föra en bra undervisning. Författaren skriver också om hur läroböcker är

massproducerade och går ut till stora delar av länders unga vilket kan forma generationer till gemensamma ideologier och kulturella värden (Bruillard, 2021).

Chu (2017) har genomfört en forskningsöversikt av studier om läroböcker i olika utbildningskontexter med syftet att undersöka hur läroböcker fungerar som pedagogiska verktyg samt att jämföra resultatet med en liknande tidigare studie från 1993. Genom att undersöka tidigare forskning visar Chu att böckerna har både en pedagogisk och ideologisk funktion då läroboken inte är neutral och har både dolda och synliga ideologiska värden. Framför allt i läroböcker inom identitetsformande ämnen som samhällskunskap och historia. Utöver det visar resultatet även, likt den tidigare studien från 1993, att läroböcker är begränsade i sitt innehåll och fortfarande undviker att ta upp kontroversiella frågor, vilket motiverar behovet att följa upp de moderna läroböckerna som används idag.

Ammert (2016) använder en sammanställning av tidigare forskning om historieläromedel som grund i sin studie där han undersöker läromedels roll i skolan. Syftet i hans studie är att ge en samlad bild, för lärare och studenter, för vilka frågor som behandlas i sammanställningen samt lyfta centrala resultat inom forskningsfältet. Studien är alltså en sammanställning av existerande kunskap i stället för nya empiriska resultat. I forskningsöversikten framgår att läroboken är central i undervisning och att det finns lärare, framför allt obehöriga, som använder läroböcker kronologiskt i sin undervisning, vilket påverkar vad som får utrymme under undervisningen. Även när lärare tar avstånd från läroböcker, är det ett förhållningssätt till läroboken och därmed en påverkan på undervisningen.

Med syftet att identifiera undervisningsstrategier och stärka bron mellan teori och praktik i undervisning, har Sagon-Taeza m.fl. (2024) gjort en amerikansk kvalitativ fallstudie där 20 historielärares undervisning i motsvarande svensk grund- och gymnasieskola undersökts. Deras resultat visar att traditionella undervisningsformer, där läroboken är central, fortfarande är vanliga men inte tillräcklig för en djupare och mer aktiv inläring. Studien problematiserar ett centralt användande av läroböcker och resultatet föreslår i stället en kombination av traditionella metoder och mer aktiva metoder med elevaktivitet och praktiska övningar. Detta kan tolkas som att ett centralt och ensidigt användande av läroböcker kan begränsa undervisningen och elevernas inlärningsprocess.

Englund (1999) gör en forskningsöversikt med syftet att problematisera antagandet om läroböckers styrande roll i undervisningen. Hon skriver hur läromedel kan uppfattas vara styrande med sina starka ställningstaganden, men menar att det är missvisande och föreslår att lärare bör ha en didaktisk ställning till när och varför läroböcker ska användas. Studien menar att användande av lärobok kan ha en negativ effekt på elevernas möjlighet till både inflytande samt deras möjligheter till att få de demokratiska verktyg som de behöver för att i framtiden vara med och påverka samhället så som läroplanen önskar. Lärare behöver i stället besitta en god ämneskunskap samt tydligt arbeta med ett ”när och varför” användande av läroböcker för att höja både elevernas inflytande i undervisning samt för att bättre kunna ge de verktyg som önskas. Sandahl och Björklund (2025) skriver också i sin bok, som är ett ämnesdidaktiskt läromedel riktad till studenter och lärare med syftet att belysa

samhällskunskapsundervisningens olika möjligheter och utmaningar, om olika läromedel och hur läroboken är det vanligaste verktyget som lärare använder i undervisning i samhällskunskap. Författarna beskriver att läroböcker vanligen är framtagna av större förlag med författare som själva är lärare eller ämnesexperter. Men också att det finns läroböcker framtagna av exempelvis politiska organisationer eller olika intressegrupper. Författarna skriver också om vikten med att lärare själva noggrant väljer vilken lärobok som skall användas, samt att inte enbart förhålla sig till boken i undervisningen utan själv göra didaktiska val för när och hur den ska användas.

I forskningsfältet rörande läroböcker i samhällskunskap visar flera studier att läroböcker ofta är ett centralt verktyg för lärare men som används i olika grad från lärare till lärare. Flera studier beskriver också att förhållandet mellan lärare, lärobok och elever är avgörande och att lärarna måste ha en didaktiskt plan för när, hur och varför läroboken ska användas. Flera studier lyfter även lärobokens roll att kollektivt forma elever till önskvärda värden, exempelvis demokratiska och samhällsnyttiga. Inom ramen för denna studie har det inte påträffats tidigare forskning där kontroversiella ämnen i läroböcker lyfts ur ett svenskt perspektiv efter gy25, vilket denna studie avser arbeta med.

Tidigare identifierade kontroversiella ämnen

Enligt ovanstående forskning finns det konsensus över att frågor först blir kontroversiella utifrån kontext. Alltså vilka som diskuterar, när de gör det och vad de diskuterar. Samtidigt identifierar flera studier återkommande teman som beskrivs ha potential till att bli kontroversiella i undervisningssammanhang. För att möjliggöra en systematisk analys, utgår denna studie från dessa återkommande teman som analytisk ingång.

Hess (2009) skriver om kontroversiella frågor som samhällsfrågor där det finns konkurrerande värderingar som skapar värderingskonflikter. Utifrån det lyfter hon teman som miljöfrågor, abort, ojämlikhet, migration, rasism, religion sexualitet, krig och terrorism. Flensner m.fl. (2019) utgår från en definition av kontroversiella frågor som frågor som splittrar samhällen där olika motstridiga förklaringar och lösningar står mot varandra. I deras studie lyfts framförallt religion och migration som återkommande exempel på teman som skapar kontroverser. Två år senare skriver Flensner (2021) i sin bok om olika frågor som har en potential att skapa kontroverser i undervisning och hur man kan arbeta med dem. De teman som lyfts i boken är demokrati, politik, klimatet, mänskliga rättigheter, migration, populism, civil olydnad, AI, religion, yttrandefrihet, rasism och genus. Alla dessa teman har i sin tur underrubriker med olika ämnen som har potential till att bli kontroversiella.

Oulton m.fl. (2004) har genom intervjuer med lärare försökt definiera kontroversiella frågor som frågor där olika världsuppfattningar kan påverka hur individer ser på olika lösningar samt att frågorna också väcker starka känslor hos individer. Oulton m.fl. lyfter bland annat rasism, sexualitet, miljöfrågor och evolution som frågor som återkommande kontroversiella. Skolverket (u. å., b) skriver också om kontroversiella frågor som ” *kan leda till motsättningar*

och starka känslor eller åsikter. Det kan handla om allt från politik och religion till kultur och traditioner. Det kan beröra frågor som till exempel rasism, heder, sex och samlevnad, diskriminering och våldsbejakande extremism.” (Skolverket, u. å., b).

Dessa tidigare studier och texter visar att vissa teman återkommer i forskning rörande kontroversiella ämnen. I denna studie grupperas dessa teman till följande övergripande analytiska teman.

- Demokratiska frågor
- Politiska frågor
- Identitet
- Religion
- Migration
- Rasism

Dessa teman är i sig själva inte nödvändigtvis kontroversiella, men att de återkommer i studier gör dem relevanta som analytisk ingång. Dessa teman ramar in studien för att dels kunna jämföra läroböckernas innehåll, dels för att ha en tydligare inramning till var studien letar efter olika didaktiska verktyg.

Kunskapslucka

Tidigare forskning visar att ämnet ”kontroversiella frågor” är komplext och att det finns flera strategier för att arbeta med ämnet. Samtidigt finns det flera studier som lyfter läroboken som ett centralt verktyg som har potential att påverka undervisnings innehåll och arbetsmetoder. Trots att både kontroversiella frågor och läroböcker behandlas i tidigare forskning, saknas studier som analyserar hur samhällskunskapsböcker för gy25 behandlar dessa frågor och vilka didaktiska verktyg som erbjuds. Inom ramen för denna studie har det heller inte påträffats tidigare forskning som undersöker förhållandet mellan läroböckers innehåll och didaktiska verktyg.

I denna studie kommer det därför att analyseras hur samhällskunskapsläroböcker för gy25 arbetar med teman som är potentiellt kontroversiella och hur de erbjuder didaktiska verktyg för lärares arbete med kontroversiella frågor. Vidare skriver Chu (2017) om hur läroböcker historiskt undviker ämnen som kan skapa kontroverser. Därför kommer det i denna studie undersökas vilken utsträckning läroböcker för gy25 behandlar de frågor som enligt tidigare forskning kartlagts som potentiellt kontroversiella. Med hjälp av Ammerts (2016) förmedlingsansatser och Bernsteins (1975) inramning kommer även relationen mellan läroböckernas innehåll och didaktiska verktyg att analyseras.

Syfte

Syftet med denna studie är att analysera hur fyra läroböcker i Samhällskunskap 1b för gymnasieskolan (gy25) behandlar teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella, samt vilket didaktiskt stöd de erbjuder för arbete med sådana frågor. Studien syftar även till att undersöka relationen mellan läroböckernas innehåll (Vad) och deras didaktiska verktyg (Hur), för att bidra med kunskap om hur läroböcker kan påverka undervisning om kontroversiella frågor.

Frågeställningar

1. I vilken utsträckning och på vilket sätt förekommer teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella i de analyserade läroböckerna?
2. Vilka didaktiska verktyg erbjuder läroböckerna för att stödja lärares ”Hur” i undervisning kring kontroversiella frågor?
3. Hur relaterar läroböckernas didaktiska verktyg ”Hur” till deras innehåll ”Vad” i behandlingen av potentiellt kontroversiella teman?

Teoretiskt och didaktiskt ramverk

Här presenteras de teorier och ramverk som kommer användas i studiens resultat- och analysdel. Studien utgår från tre teorier. Sandahl och Björklunds (2025) didaktisk teori, Bernsteins (1975) inramningsteori och Ammerts (2016) förmedlingsansats.

Didaktisk teori

I denna studie används didaktisk teori på undervisning i samhällskunskap. Sandahl och Björklund (2025) skriver om hur didaktik handlar om frågor angående undervisningsinnehåll, antaganden och syften. Författarna beskriver didaktik som förhållandet mellan undervisningen och lärandet av ett specifikt ämne eller innehåll. Alltså lärarnas övervägande av ”Vad” undervisningen ska innehålla, ”Hur” undervisningen ska gå till väga och ”Varför” just det valda innehållet och metoden ska användas. Vad, hur och varför är de centrala frågeorden som didaktiken utgår ifrån för både planering och analys av undervisning. (Sandahl & Björklund, 2025). För att förtydliga kan man se didaktiken som en triangel (se Bild 1) där de tre frågorna vad, hur och varför samspelar med varandra i ett klassrum. Bilden finns för att illustrera hur lärare arbetar med att förtydliga vad hur och varför för att eleverna på bästa sätt ska kunna ta till sig undervisningen.

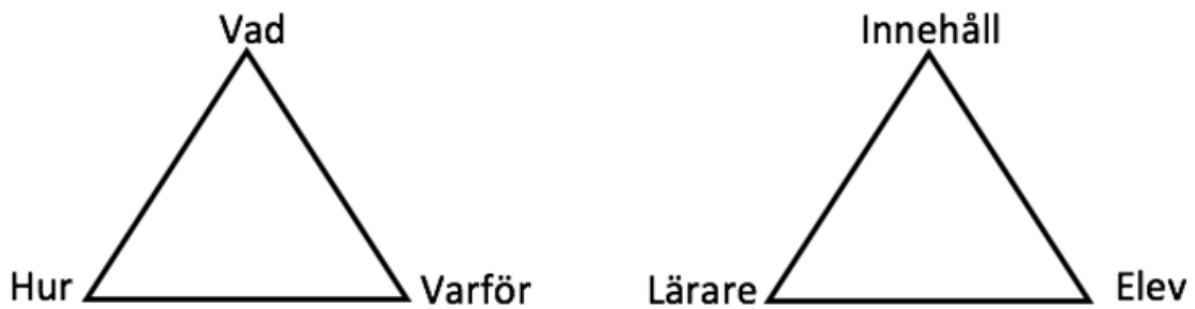

Bild 1: Två varianter av den didaktiska triangeln (Hallström & Hultén, 2020).

I ämnet samhällskunskap arbetas det med olika samhällsfrågor där olika perspektiv, intressen och värderingar kan stå mot varandra. Det betyder att samhällskunskapen ibland behandlar ämnen där det inte finns ett tydligt rätt eller fel. Sandahl och Björklund (2025) skriver likt Skolverket (u. å., a) om samhällskunskapens dubbla uppdrag där dels ämneskunskaper ska läras ut, dels ska eleverna slussas in i samhället som goda demokratiska medborgare. De didaktiska frågorna kan därför användas som analytiska verktyg för att undersöka undervisningsmaterial. Vad-frågan undersöker vilket innehåll och teman som ska behandlas i undervisningen. Hur-frågan undersöker vilka arbetsformer eller didaktiska strukturer som används i klassrummet för att arbeta med innehållet. Frågan om varför är också viktig för att undersöka syften och hur innehåll och arbetsformer motiveras.

De didaktiska "Vad"- och "Hur"-frågorna är centrala eftersom det är vilka didaktiska verktyg som läroböckerna erbjuder som undersöks. Den didaktiska frågan "Varför", som exempelvis kan undersöka läroböckers syften och motiveringar till innehåll samt didaktiskt stöd, får i denna studie litet utrymme då studien framför allt undersöker vilka didaktiska verktyg som finns i läroböckerna, inte varför de finns där. I denna studie fungerar de didaktiska frågorna som analytiska verktyg för att undersöka vilket stöd och didaktiska verktyg som erbjuds lärare i undervisningen.

Förmedlingsansatser

I analysen om vad för innehåll läroböckerna presenterar, kommer Ammerts (2016) teori om förmedlingsansatser att användas. Ammerts teori om förmedlingsansatser identifierar fyra olika framställningsansatser som tydliggör vad det är för texter och hur de förmedlar innehåll. De fyra framställningsansatserna som Ammert (2016) identifierat är:

1. Konstaterande ansats: en bekräftande ansats som slår fast en händelse eller fenomen. Ansatsen är inte förklarande, utan presenterar fakta utan förklaring eller nyanser.
2. Förklarande ansats: förklarar en händelse eller fenomen. Utgår från frågan "hur" och visar samband mellan orsaker och konsekvenser.
3. Reflekterande och analyserande ansats: innebär att texten har flera dimensioner där olika perspektiv eller företeelser får utrymme och jämförs med varandra på ett sätt som lämnar tolkningsutrymme för läsaren att resonera kring.

4. Normativ ansats: innebär att författare redan tagit ställning i en fråga eller fenomen och vill vidare förmedla ett värderande budskap. Normativ ansats är av en annan typ av ansats jämfört med de andra tre då den kan vara av både konstaterande, förklarande eller reflekterande typ.

I denna studie kommer Ammerts (2016) typologi om förmedlingsansatser att användas i analysen av läroböckernas innehåll för att undersöka hur läroböckerna presenterar potentiellt kontroversiella frågor. Genom att undersöka vilken form av förmedlingsansats läroböckerna har kan studien synliggöra de möjligheter och begränsningar elever möter i sitt arbete med att forma egna ställningstaganden samt möta olika perspektiv.

Bernsteins inramning

Bernsteins (1975) begrepp inramning handlar om makt och att tolka vad/vem som kontrollerar genomförandet av arbete. Exempelvis undersöker begreppet vilka arbetsmetoder som används, hur ett innehåll presenteras och hur en elevgrupp förväntas att arbeta med innehållet. En stark inramning innebär att materialet som undersöks har tydliga inramningar med vad som presenteras och en tydlighet med hur objekt förväntas arbeta med materialet. Finns en stark inramning finns således också en tydlig styrning i hur exempelvis elever ska arbeta med en uppgift. Är inramningen däremot svag, finns det större utrymme för andra, exempelvis lärare eller elever, att påverka styrningen av materialet då det exempelvis saknas en didaktisk inramning rörande hur elever förväntas arbeta med en uppgift.

Inramning kommer i denna studie att användas för att analysera i vilken grad läroböckerna styr hur undervisningen bör genomföras. I analysen kommer begreppet därför vara användbart för att undersöka hur texter och uppgifter är konstruerade och i vilken grad läroböckerna erbjuder tydliga didaktiska strukturer, eller om ansvaret till utövandet faller på läraren.

Metod

Övergripande

Denna studie är en kvalitativ textanalys om potentiellt kontroversiella frågor och hur de behandlas i samhällskunskapens läroböcker utifrån de didaktiska frågorna vad och hur. Detta gör det möjligt att undersöka både vilket innehåll som behandlas samt hur lärare och elever förväntas arbeta med innehållet. Textanalys är en lämplig metod för att identifiera olika mönster, teman och didaktiska strategier för att sedan jämföra dessa mellan olika material. Det ger även möjlighet till att kritiskt granska de didaktiska strategier och utmaningar rörande kontroversiella ämnen som visas i läroböckerna (Esaiasson m.fl., 2024).

Forskning om kontroversiella frågor i undervisning identifierar ofta olika teman eller ämnen som i olika kontexter kan uppfattas som kontroversiella. Studier inom fältet använder därför ibland dessa teman som analysingångar för att undersöka kontroversiella frågor i undervisning eller läromedel. Exempel på liknande metoder finns i Larsson och Larsson (2021) och Oulton m.fl. (2021). Genom att utgå från tidigare identifierade teman minskar risken för godtyckliga urval samt skapar en analytisk kontinuitet till forskningsfältet.

En begränsning med denna metod är att analysen riskerar att återupprepa tidigare forsknings kategoriseringar i stället för att identifiera nya teman för kontroversiella frågor. Däremot möjliggör metoden en systematisk och jämförbar analys av läroböcker, samtidigt som syftet i denna studie inte är att försöka visa vad som är kontroversiellt.

Eftersom flera artiklar i tidigare forskning är överens om att vad som är kontroversiellt är beroende på kontext som när, var och vilka, exempelvis Camicia (2008) och Flensner (2019), görs i denna studie ingen egen bedömning om en fråga är kontroversiell eller inte. I stället analyseras förekomsten av teman som i tidigare forskning identifierats som kontroversiella. Detta för att kunna använda teman som en analytisk ingång för att avgränsa analysen och tydligare rama in arbetet.

Att identifiera ”Vad” för innehåll som finns och ”hur” läroböcker arbetar med kontroversiella frågor är centralt i denna studie. För att kunna göra detta behöver studien först bestämma vilket material som kan undersökas. I läroböckerna kommer det att identifieras frågor som kan uppfattas kontroversiella utefter teman som i tidigare forskning visat sig ha potential att skapa kontroverser i undervisning. Detta för att kunna analysera vilka verktyg lärare erbjuds i sitt arbete med kontroversiella frågor.

Analysen kommer att arbeta med hur frågor formuleras och hur olika perspektiv får utrymme i läroböckerna, vilket ibland kan påminna om en diskursiv metod. Denna studie är dock en analys där didaktiska verktyg ligger i fokus, inte en diskursanalys.

Urval

I studien analyseras fyra läroböcker i samhällskunskap som följer den nya läroplanen (gy25). Samtliga böcker är ett strategiskt urval utefter att de alla är etablerade i skolor idag samt att de kommer från etablerade förlag.

Utbudet av samhällskunskapsböcker för den nya läroplanen (gy25) är fortfarande relativt begränsad, vilket innebär att dessa böcker bör användas av många gymnasieskolor en tid framöver, även om det finns fler läroböcker. De analyserade läroböckerna som täcker samhällskunskap 1b är Lärobok A (Liber samhällskunskap 1b), Lärobok B (Forum – Samhällskunskap nivå 1) och lärobok C (Reflex 123 – Samhällskunskap för gymnasieskolan). Det finns även en bok som täcker samhällskunskap 1a1, lärobok D (Capensis – samhällskunskap nivå 1a1). Lärobok D täcker inte hela Samhällskunskap 1b-kursen men har

inkluderats trots detta i studien eftersom syftet är att jämföra hantering av kontroversiella frågor, snarare än att analysera läroböckernas täckning av kursens samtliga innehållsområden.

Analysen undersöker enbart läroböckerna i tryckt form. Eventuellt digitalt tillbehör har inte undersökts då det är låst bakom licensbaserade plattformar. Detta kan påverka resultatet då det kan finnas uppgifter eller annat digitalt innehåll som inte analyseras. Urvalet ska inte ses som representativt för alla läroböcker i samhällskunskap, utan ett analytiskt urval som möjliggör undersökning om hur olika läroböcker behandlar kontroversiella frågor.

Analysmodell

Vad: I analysen om vad, kommer en kartläggning göras för vilka frågor som läroböckerna arbetar med som kan uppfattas kontroversiella. Studien utgår ifrån texten ”*Tidigare kontroversiella ämnen*” under kapitlet ”*Forskningsöversikt*”. Utifrån de ämnen och frågor som lyfts där, kategoriseras dem och används i analysarbetet för att hitta liknande frågor i läroböckerna. De ämnen som i denna studie kommer att undersökas som potentiellt kontroversiella är demokratiska frågor som exempelvis mänskliga rättigheter och jämställdhet, politik som exempelvis miljöfrågor, identitetsfrågor som exempelvis sexualitet och genus, religion, migration samt rasism. Dessa teman har återkommande skrivits om i tidigare forskning som ämnen med potential till att skapa kontroverser i olika sammanhang. Detta då det blir en tydlig inramning samt möjliggör en systematisk och avgränsad analys av läroböckernas innehåll.

För analysen av läroböckernas innehåll används ett analysystem för att säkerställa att läroböcker analyseras på samma sätt (steg 2 i Esaiasson m.fl., (2024) femstegsmodell för textanalys). Under presenteras en stegvis beskrivning som går igenom, steg för steg, hur analysen av ”Vad” delen kommer gå till.

1. Först väljs lärobok och sedan ett tema. För att kartlägga var temat behandlas används bokens register och innehållsförteckning. Därefter läses relevanta kapitel igenom.
2. När alla sidor som berör temat på olika sätt kartlagts, läses dessa sidor igenom utifrån vilken typ av innehåll som presenteras. Här används Ammerts (2016) förmedlingsansatser för att undersöka om texterna exempelvis är förklarande eller analyserande.
3. För varje identifierat tillfälle ett tema behandlas i boken görs även en notering för den kvantitativa delen av analysen. För att kvalificera texten/uppgiften som ett tillfälle behöver temat behandlas på ett sätt som uppmuntrar utforskandet av olika perspektiv eller olika ställningstaganden. Denna avgränsning görs eftersom studien inte enbart syftar till att kartlägga förekomsten av potentiellt kontroversiella teman, utan också i vilken utsträckning läroböckerna skapar förutsättningar för elever att arbeta med dessa frågor. Innehåll som enbart presenteras som fakta där olika perspektiv inte får mötas bedöms därför inte bidra till denna aspekt och inkluderas därmed inte i den kvantitativa sammanställningen. Detta då den didaktiska potentialen i innehållet är central i studien snarare än enbart förekomsten av olika teman. Detta kommer senare

användas för att kunna jämföra i vilken utsträckning olika teman behandlas i de olika läroböckerna.

4. Studien undersöker också om det i anslutning till texterna finns arbetsuppgifter som berör temat. Då undersöks vilken typ av uppgift det är, exempelvis faktabaserade instuderingsfrågor eller diskussionsfrågor som öppnar upp för ställningstaganden?

Dessa steg genomförs systematiskt tema för tema, bok för bok. Kartläggningen presenteras sedan under kapitlen ”Analys” och ”Resultat”.

Hur: När analysen har kartlagt vilket innehåll som ska analyseras, är nästa steg att analysera hur läroböckerna arbetar med innehållet och vilka didaktiska verktyg som erbjuds lärare som arbetar med böckerna. I analysen om hur, kommer det i denna studie att fokuseras på hur läroböckerna arbetar med innehållet och vad eleverna förväntas göra med det. Exempelvis hur elever förväntas arbeta med texter och vilka uppgifter som hör till böckernas texter. Analysen kommer också undersöka om läroböckerna har didaktiska inramningar för hur lärare och elever förväntas arbeta med olika frågor. Föreslår böckerna exempelvis att elever ska diskutera utifrån egna ställningstaganden, eller ska de arbeta genom olika källor som belägg för olika argument?

Likt analysen om ”Vad” använder sig studien en systematisk arbetsmetod även i analysen av hur läroboken arbetar med innehållet och vilka didaktiska verktyg som erbjuds lärare.

1. Först analyseras innehållet som kartlagts i ”vad” delen av analysen. Vad är det för typ av texter och hur framställs innehållet utefter Ammerts (2016) förmedlingsansatser? Är texterna exempelvis förklarande eller reflekterande och analyserande där flera perspektiv och ställningstaganden möjliggörs? ?
2. Därefter undersöks de arbetsuppgifter som hör till texterna. Vad är de för typ av uppgifter? Är det exempelvis faktafrågor eller diskussionsfrågor? Öppnar de upp för olika ställningstaganden?
3. Utöver det innehåll som kartlagts undersöks även bokens övergripande didaktiska struktur, exempelvis i läroböckernas inledande delar där arbetssätt ibland presenteras. Denna del använder stöd av Bernsteins (1975) inramning, för att undersöka i vilken grad läroböckerna styr hur undervisning med boken förväntas genomföras.

För att på ett systematiskt sätt stämma av böckerna använder sig denna studie av ett analyschema. Detta underlättar analysarbetet med tydliga avgränsningar för arbetet, höjer reliabiliteten och gör det möjligt för framtida studier att använda för att fortsätta forska på området.

Analysschema	
Vad	Hur
I vilken utsträckning förekommer teman som tidigare forskning	Hur framställs de kontroversiella teman i läroböckerna?

<p>identifierat som potentiellt kontroversiella? Vilken typ av förmedlingsinsats används (Ammert, 2016)?</p> <p>Vilka teman förekommer och hur frekvent i varje lärobok?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demokratiska frågor • Politiska frågor • Identitet • Religion • Migration • Rasism 	<p>Vilka arbetsuppgifter följer med texterna, och hur är de utformade? Vilken grad av inramning finns (Bernstein 2016)?</p>
---	--

Tabell 1: Visar vad som kommer undersökas i analysens två delar.

Utöver dessa ”Vad”- och ”Hur”-kategorierna, undersöks även relationen mellan dem. Alltså hur innehållet förhåller sig till med de didaktiska verktyg som finns i respektive lärobok.

Validitet och reliabilitet

Validitet i studier har ofta ett så kallat översättningsproblem då frågeställningar är formulerade i en teoretisk nivå, medan själva studien sedan genomförs på en praktisk nivå. Det är därför svårt att säkerställa att studien undersöker det den avser (Esaïasson m.fl., 2024). Därför använder sig denna studie sig av flera strategier för att stärka validiteten.

Då litteraturanalyser innefattar ett visst mått av tolkning finns en risk att studiens validitet påverkas. Tolkningen av texter kan variera beroende på vem som forskar och hens olika perspektiv, vilket ställer krav på systematik och tydlighet i analysen. För att stärka studiens validitet används därför teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella. Det minskar risken för egna tolkningar för vad som är kontroversiellt samtidigt som studien tydligare förankras med tidigare forskning. Denna studie gör inga anspråk på att fastställa vilka frågor som är kontroversiella eller inte. I stället undersöker studien potentiella kontroversiella frågor utifrån teman som lyfts i tidigare forskning genom läroböckernas innehåll.

Studien använder även etablerade teorier samt utgår från ett analyschema vilket möjliggör en systematisk undersökning av studiens frågeställningar. Analysprocessen presenteras stegvis och systematiskt för samtliga böcker, vilken ökar transparensen och underlättar möjligheten att granska studiens tillvägagångsätt och resultat.

Reliabiliteten stärks genom en systematisk analys utifrån ett tydligt analyschema där varje bok analyseras stegvis, vilket minskar risken för slarvfel eller misstag från inkonsekventa

metoder. Genom att undersöka flera läroböcker i urvalet skapas dessutom möjligheter till jämförelser mellan material, vilket ökar studiens tillförlitlighet.

Etiska överväganden

I denna studie används textanalys för undersökning av läroböcker och involverar inga mänskliga deltagare genom vare sig intervju eller datainsamling. Inga personuppgifter kommer att hanteras.

Trots detta finns andra forskningsetiska frågor som behöver beaktas. Materialet som undersöks är en produkt, och vid felaktiga tolkningar eller orättvisa beskrivningar kan produktens ekonomiska samt användningsvärde påverkas, vilket i sin tur kan påverka författare och förlag. Det är därför denna studies avsikt att återge läroböckernas innehåll på ett rättvist sätt utan att förvränga resultat eller ta delar av innehållet ur sitt sammanhang. Analysen har genomförts med en strävan för transparens där det finns möjligheter att granska studiens resultat.

Dessutom hanteras kontroversiella frågor i denna studie, vilket kan innebära att läsare har starka emotionella ställningstaganden i frågor som får utrymme i studien. Studien har dock en analytisk och onormativ ställning med en strävan om att undersöka hur frågor framställs och behandlas, snarare än att ta ställning i de frågor som behandlas.

Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av studien. Resultatet presenteras bok för bok och är strukturerad utefter de didaktiska frågorna ”Vad” och ”Hur”.

Lärobok A (Liber Samhällskunskap 1b)

Liber Samhällskunskap 1b är skriven av Daniel West (2025) och är en lärobok som ska omfatta hela samhällskunskap 1b kursen för gy25. Utöver innehållet i boken finns även digitala övningar kopplade till materialet.

Vad

Läroboken behandlar flera teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella. Dessa teman är integrerade i bokens ordinarie ämnesinnehåll och behandlas inte som särskilt känsliga eller kontroversiella. Begrepp som ”kontroversiella frågor” finns inte med i varken bokens register eller innehåll.

Demokratiska frågor: Läroboken behandlar mänskliga rättigheter, högerextremism, feminism, miljöfrågor och politisk korrekthet. Samtliga teman har frågor som uppmanar ställningstaganden där utrymme finns för att olika perspektiv och åsikter kan mötas.

Politik: Boken har dedikerade kapitel och delar som lyfter olika politiska ideologier, perspektiv, beslutsprocesser och system. Även dessa texter är sakliga, men har frågor och uppgifter kopplade till sig som uppmanar till olika ställningstaganden.

Identitet: Boken lyfter flera ämnen rörande identitet. Den tar exempelvis upp inkluderande och exkluderande ”vi och dom” normer, könsöverskridande identiteter, fördomar, jämställdhet, könsmaktsförordningar och det mångkulturella samhället. Uppgifterna som är kopplade till texterna uppmanar till olika ställningstaganden.

Religion: Boken har inget specifikt kapitel som handlar om religion eller religiösa grupper i relation till samhället. I stället finns temat med i korta stycken i relation till religionsfrihet eller sociala samhällsgrupper.

Migration: Invandringsrelaterade frågor är ett återkommande tema i boken. Boken skriver om papperslösa invandrare, flyktingar, arbetskraftsinvandring, klassfrågor och mänskliga rättigheter. Migrationsfrågorna är kopplade till perspektiv rörande politik, ekonomi och humanitära åsikter. Det finns också tillhörande frågor öppnar upp för olika ställningstaganden, exempelvis ”kan invandring vara ett hot mot den svenska nationella identiteten? Varför/varför inte?” (West, 2025, S. 138).

Rasism: Läroboken skriver begränsat om rasism i ett stycke. Texten behandlar då framför allt etnocentrism.

Läroboken innehåller flera teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella. Boken arbetar med dessa teman främst som vanliga ämnestexter snarare än som särskilt konfliktfyllda ämnen. Att frågorna inte behandlas som mer konfliktfyllda utan i stället är integrerat i den ”vanliga” ämnestexten, kan tolkas som att boken normaliserar olika värdekonflikter som en del av de demokratiska diskussionssamtalen snarare än att synliggöra dem som laddade eller svårare frågor. Texterna är av en förklarande ansats, men kompletteras av frågor och uppgifter som är av analyserande och reflekterande ansatser (Ammert, 2016).

Hur

Läroboken arbetar genomgående med diskussionsfrågor, eller ”tänk själv” frågor, som finns vid sidan om textinnehållet. Frågorna uppmanar eleverna att formulera egna tankar och åsikter snarare än att ta reda på fakta ur texten. Exempelvis, vid sidan av en text som handlar om ”vi och dom”, finns frågan ”Hur ställer du dig till moskéer i Sverige? Hur motiverar du din uppfattning?” (West, 2025, S. 171). Utifrån den didaktiska frågan ”Hur”, kan det tolkas som

att läroboken uppmanar elever till att tänka ur olika perspektiv och forma sig en egen uppfattning (Sandahl & Björklund, 2025).

De mer faktabaserade instuderingsfrågor som boken arbetar med är i huvudsak stängda frågor som efterfrågar ett konkret svar/fakta som finns i texten. De arbetsuppgifter som kommer efter instuderingsfrågorna är däremot mer öppna och ger elever möjlighet att själva tänka vad de tror och tycker. Uppgifterna uppmanar även eleverna att motivera varför de tycker som de gör, och ibland uppmanas de att skriva nyanserat och försöka väva in flera perspektiv. Detta skapar möjligheter för arbete med frågor där olika uppfattningar kan mötas.

Uppgifterna kan delvis ses som didaktiska verktyg för lärare att använda sig av i deras arbete med kontroversiella frågor. Eftersom läroboken har tydliga och väl strukturerade frågor samtidigt som de har en tydlig koppling till bokens innehåll kan de därför fungera som en bra ingång till diskussioner som kan potentiellt bli kontroversiella. En diskussionsuppgift från kapitlet som handlar om information och kommunikation är exempelvis ”Finns det saker man inte får säga i Sverige? Vad då i så fall? På vilket sätt får man inte säga dessa saker? Är det olagligt, eller bara svårt att säga utan att andra ger uttryck för sitt ogillande? Finns det saker du anser är ok att säga i vissa sammanhang? Vad då och i vilka sammanhang? Motivera.” (West, 2025, S. 61). Diskussionsuppgiften ställer inte bara en fråga, utan problematiserar också svaret med följdfrågor som uppmanar till reflektion.

Den didaktiska inramningen (Bernstein, 1975) är samtidigt relativt svag då strategier och metoder för hur lärare och elever kan arbeta med dessa uppgifter och frågor saknas. Ansvar för ”Hur” uppgifterna och diskussionsfrågorna ska genomföras hamnar på läraren eftersom boken inte själv kommer med konkreta förslag eller modeller.

Relationen mellan Vad och Hur

Läroboken har ett innehåll med flera teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella. Innehållet presenteras främst genom faktatexter som kompletteras med diskussionsfrågor. Läroboken erbjuder ett innehåll som kan öppna upp för att skapa diskussioner, men har begränsat till inga didaktiska strategier eller metoder som kan vägleda lärare till hur diskussionerna kan genomföras i klassrum. Det kan tolkas som att lärobokens innehåll öppnar upp för arbete med kontroversiella frågor, men att ansvaret för hur det ska genomföras hamnar på läraren.

Lärobok B (Forum – Samhällskunskap nivå 1)

Brolin och Nohagens (2025) samhällskunskapsbok *Forum – Samhällskunskap nivå 1* är skriven för kursen samhällskunskap 1b i gy25 men är även utformad för kortare kurser. Till denna bok följer även digitalt material som inte analyseras i denna studie.

Vad

Läroboken behandlar flera teman som i tidigare forskning identifierats som kontroversiella. Boken presenterar texterna med en förklarande ansats, men kompletterar med frågor och uppgifter som är av analyserande och reflekterande ansats. Dessutom finns en normativ ansats där vissa perspektiv får företräde.

Demokratiska frågor: Boken behandlar teman som demokratins utmaningar, aktivism, nato, jämlikhet, jämställdhet och löneskillnader bland kön. Ämnena har potential till att skapa diskussion, men presenteras framför allt genom exempel och faktatexter i stället för öppna ytor där olika perspektiv kan diskuteras.

Politik: De politiska teman som lyfts är miljöfrågor, mänskliga rättigheter, dödsstraff och hatbrott. Bokens texter som rör dessa ämnen är sakliga och informativa, men följs upp med arbetsuppgifter som öppnar upp för olika perspektiv och ställningstagande.

Identitet: Kön och genus, sexuella läggningar och etnicitet behandlas sakligt och informativt. Texterna är framförallt förklarande eller konstaterande, men följs upp av arbetsuppgifter som öppnar upp för fler perspektiv och olika ställningstaganden.

Religion: Temat behandlas sparsamt och saknar en tydlig plats i bokens struktur. Begreppet religion benämns inte i register eller innehållsförteckning.

Migration: Boken behandlar migration och invandring sparsamt. Enstaka reflektionsfrågor förekommer, men temat får ingen tydlig plats i innehållet. Begreppen finns inte heller med i bokens register. I denna studie har det hittats ett exempel där invandring tas upp i en ”fundera på” ruta som lyder ”vilka för- och nackdelar kan finnas med att invandrande personer från en kultur/ett land samlas i ett och samma område?” (Brolin & Nohagen, 2025, S. 262). Ett exempel som arbetar med att lyfta flera perspektiv.

Rasism: Läroboken behandlar rasism återkommande med både texter, arbetsuppgifter och diskussionsfrågor. Bokens texter rörande rasism är informativa, men också problematiserande och belyser perspektiv för att arbeta med temat.

Det finns flera teman i boken som i olika grad lyfter frågor som har potential till att vara kontroversiella. Texterna är ofta av förklarande typ och i vissa fall normativa, men kompletteras genomgående med arbetsuppgifter som exempelvis analysfrågor där fler perspektiv och ställningstaganden får utrymme. Det kan tolkas som att boken kombinerar ett kunskapsförmedlande innehåll med didaktiska verktyg som uppmuntrar elever till att utforska olika perspektiv, värdera och ta ställning i olika frågor. Utifrån Ammerts (2016) förmedlingsansatser går det även att tolka detta som att läroboken har en förklarande och konstaterande ansats angående lärobokens texter. Även en svag normativ ansats då texterna i sig själva ofta enbart ger utrymme för ett perspektiv. Samtidigt finns en analyserande och reflekterande ansats i de frågor som följer upp texterna.

Hur

Läroboken har en tydlig struktur där varje kapitel arbetar med tre sorters frågor där olika förväntningar ställs mot eleverna. Faktafrågor, analysfrågor samt större uppgifter eller ”uppdrag”. Framför allt analysfrågorna uppmanar elever att ta ställning och argumentera.

I lärobokens inledande del ges en tydlig beskrivning av hur elever och lärare förväntas arbeta med innehållet. Det är främst de analyserande frågorna som beskrivs som ska fungera som övningar där eleverna ska förstå och värdera information för att sedan ta ställning och kunna diskutera och argumentera för sitt ställningstagande. Vidare beskriver också boken i inledningen vilken metod eleven ska använda för att komma fram till sina åsikter för att sedan kunna argumentera för dem. Boken har ett vetenskapligt förhållningssätt där elever ska analysera frågor systematiskt och kritiskt för att hitta belägg till sina påståenden. Detta genom samhällsvetenskapliga metoder, teorier och begrepp. Detta kan tolkas som att läroboken erbjuder en tydlig didaktisk inramning till hur elever ska arbeta med frågor där olika perspektiv möts och utmanas. Samtidigt är lärobokens texter relativt styrande vilket kan begränsa utrymmet för egna tolkningar.

Texterna i boken är i huvudsak förklarande eller konstaterande och erbjuder ett begränsat utrymme för egna ställningstaganden. I slutet av kapitlet kommer det däremot analysfrågor som i hög grad uppmanar till ställningstaganden, argumentbildning och arbete med olika perspektiv. Ett kapitel tar exempelvis upp frågan ”Hur bör en demokrati hantera rörelser som öppet vill avskaffa den? Finns det legitima skäl att begränsa deras yttrandefrihet eller politiska deltagande?” (Brolin & Nohagen, 2025, S. 103) som både ber eleven ta ställning, men också reflektera över ställningstagandet. Boken utgår från att eleverna ska använda innehållstexterna i kombination med det ovannämnda vetenskapliga förhållningssättet för att närma sig dessa frågor, vilket i denna studie tolkas som användbara didaktiska verktyg för läraren när det är dags att diskutera elever emellan.

Relationen mellan Vad och Hur

Denna lärobok har flera potentiella kontroversiella teman vilket presenteras främst genom informativa texter och analysfrågor. Till skillnad från Lärobok A har denna lärobok en tydlig metodisk inramning rörande hur elever förväntas arbeta med frågor där flera perspektiv kan mötas. Det kan tolkas som att ramen för hur elever förväntas arbeta med frågor som skapar utrymme för ställningstaganden har en tydligare inramning (Bernstein, 1975) där mindre utrymme för egna tolkningar av elever och lärare kring hur materialet ska användas.

Lärobok C (Reflex 123 – Samhällskunskap för gymnasieskolan)

Reflex 123 är skriven av Almgren m.fl. (2025) och omfattar samhällskunskap 1 - 3. Boken har dock strukturerat upp innehållet i kapitlen utefter kurs. Eftersom denna studie är avgränsad till litteratur för samhällskunskap 1b kommer bara de kapitel som berör nivå 1 att analyseras. Reflex 123 finns även som digital lärobok med ytterligare uppgifter och olika läromaterial vilket inte analyseras i denna studie.

Vad

Reflex 123 har flera teman som i tidigare forskning identifierats som kontroversiella, men där de olika teman får mer eller mindre utrymme. Texterna är av förklarande ansats, men kompletteras av reflekterande och analyserande arbetsuppgifter.

Demokrati: Demokratiska frågor är ett återkommande tema i boken där yttrandefrihet och mänskliga rättigheter är återkommande frågor. Även aktuella exempel som koranbränningarna finns med vilket kan kopplas till samtidens debatter.

Politik: Dödstraff, höger- och vänsterextremism, aktivism och klimatfrågor är frågor som läroboken lyfter inom temat politik.

Identitet: Läroboken behandlar fördomar, genus, sexualitetsnormer, mångkultur, inkomstklyftor och soft girls. Eftersom det är ämnen som behandlar normer och samhällsstrukturer öppnar de också upp för olika tolkningar och ideologiska perspektiv.

Religion: Utöver koranbränningarna behandlas temat mycket sparsamt i boken. Även i texten om koranbränningarna är inte religion i fokus.

Migration: Temat migration behandlas sparsamt, och endast i relation med etnisk boendesegregation. Utöver det behandlas inte temat.

Rasism: Begreppet rasism behandlas inte i boken. Närliggande teman nämns dock som exempelvis etnicitet och fördomar, men behandlas under andra teman

Läroboken lyfter alltså flertalet ämnen som kan upplevas kontroversiella. Det är främst inom teman demokrati, politik och identitet som behandlar potentiellt kontroversiella ämnen. Det finns även kontroversiella ämnen inom religion och migration, men bara enstaka.

Hur

Läroboken kombinerar faktatexter med faktafrågor, analysfrågor, fördjupningsfrågor och ”case”-uppgifter. Case-uppgifterna är, som läroboken i sin inledning berättar, utformade för att förtydliga olika ställningstaganden och hur de kan skiljas åt beroende på ideologiska

uppfattningar, perspektiv och världssyn. Detta ger elever möjlighet att arbeta med frågor ur flera perspektiv. Speciellt då case-uppgifterna sträcker sig till källor utanför läroboken vilket betyder att eleverna inte är begränsade till lärobokens styrda texter. Läroboken går också igenom hur man kan arbeta med att analysera texter, hantera källkritik och arbeta med olika metoder för att bilda sig ett ställningstagande.

Lärare får alltså flera verktyg i denna bok som är utformade för att visa på att olika ställningstaganden kan påverkas av olika perspektiv och idéer. Dessa verktyg är dock begränsade till texter, frågor och case-material. Samtidigt saknas en tydlig didaktisk inramning för hur diskussioner ska genomföras. Ansvaret för hur detta ska göras, faller därför på läraren.

Relationen mellan Vad och Hur

Läroboken innehåller flera teman som kan uppfattas kontroversiella. Dessa texter och teman kombineras med både uppgifter och case-moment där olika perspektiv och idéer får möjlighet att ställas mot varandra. Texterna är av förklarande och konstaterande ansats, men följs upp av analyserande och reflekterande arbetsuppgifter. Samtidigt finns en stark inramning (Bernstein, 1975) då lärobokens inledande del förklarar hur elever förväntas arbeta med de olika arbetsuppgifterna.

Lärobok D (Capensis - Samhällskunskap nivå 1a1)

Engstrands m.fl. (2025) har skrivit boken *Capensis – Samhällskunskap 1a1*. Eftersom den bara är utformad för Samhällskunskap 1a1 är innehållet också mer begränsat jämfört med övriga böcker.

Vad

Även om denna lärobok inte är lika omfattande i sitt innehåll, berör den ändå det centrala innehållet som ska finnas med i Samhällskunskap 1a. Den behandlar några av de tidigare identifierade teman, men i begränsad utsträckning. Texterna har konstaterande och förklarande ansatser där utrymmet för reflektion och olika ställningstaganden är begränsade.

Demokrati: Inom teman demokrati är innehållet informativt och lämnar litet utrymme till att skapa egna ställningstaganden. De ämnen boken lyfter är utifrån temat är demokratiska dilemman och civil olydnad.

Politik: Olika partiers bakgrund och ideologier behandlas på ett informativt sätt utan att kopplas till frågor som uppmanar till ställningstagande eller diskussion.

Identitet: Etnicitet och sexuell läggning behandlas, men då genom informativa texter som beskriver i stället för att problematisera. Texterna är framför allt informativa som inte problematiserar eller uppmanar till ställningstaganden.

Religion: Boken lyfter inte temat religion och saknas helt som tema i boken.

Migration: Hedersvåld, migration, assimilering och boendesegregation lyfts i boken, men med informativa texter utan frågor som problematiserar eller uppmanar till ställningstagande.

Rasism: Begreppet benämns vid två tillfällen i boken. Dels i samband med demokratiska dilemman, dels i samband med Sverige Demokraterna. Texterna är informativa och öppnar inte upp för ställningstaganden.

Läroboken behandlar alltså några frågor som kan uppfattas som kontroversiella. Framför allt inom teman som migration och identitet. Dessa behandlas dock sparsamt och inga uppmaningar görs för att forma egna ställningstaganden eller utforska olika perspektiv.

Hur

Läroboken skriver inget konkret om arbete med kontroversiella frågor. Texterna är genomgående informativa och kan tolkas som en svag didaktisk inramning (Bernstein, 1975) i relation med kontroversiella frågor där det finns sparsamt utrymme till olika perspektiv eller nyanserat tänkande.

Varje kapitel avslutas med två – tre sidor med frågor. Dels faktabaserade frågor, dels diskussionsfrågor. Diskussionsfrågorna kräver i viss mån att eleverna ska ta ställning i olika frågor, dock inte i det innehåll som behandlar de teman som undersöks i denna studie. I kapitlet om hedersförtryck, migration, och sexuell läggning lyfter inte boken några frågor om de ämnena, utan ber i stället elever ta ställning i kanske mindre kontroversiella frågor, exempelvis ”Vilka faktorer har påverkat din personlighet mycket?” eller ”Vad innebär segregation och utanförskap i ett samhälle?” (Engstrands et. al.. 2025, S. 18).

I diskussionsfrågorna där elever förväntas göra ett ställningstagande är ofta frågorna upplagda på ett sätt så elevernas egna ställningstaganden inte blir lika synliga. Detta genom att eleverna ska förklara både för- och nackdelar i frågor eller att eleven ombeds förklara vilka argument som finns för eller emot olika samhällsfrågor. Detta kan tolkas som ett arbetssätt som minskar kontroverser i klassrum.

Boken har alltså vissa didaktiska verktyg som lärare kan använda sig av där frågor är ställda på ett sätt som gör att elevernas egna åsikter och ställningstaganden inte framhävs, utan fokuset hamnar på vilka argument som finns för eller emot, snarare än vilka argument som är bra eller dåliga. Det innebär att arbete med kontroversiella frågor mer fördjupat blir begränsat.

Relationen mellan Vad och Hur

I denna lärobok är både innehållet och didaktiska verktyg begränsade samtidigt som det är den bok som mest sparsamt behandlar de ämnen som tidigare identifierats som potentiellt kontroversiella. De potentiellt kontroversiella teman som innehållet lyfter är framförallt informativt, och öppnar sällan upp för ställningstaganden eller olika perspektiv. Det kan tolkas som att relationen mellan vad och hur resulterar i ett sparsamt arbete med kontroversiella frågor i undervisningen.

Analys

Nedan kommer analysen från de fyra gymnasieläroböckerna i samhällskunskap gy25 att presenteras, följt av en diskussion. Analysen följer samma struktur som frågeställningarna och går igenom dem fråga till fråga.

Vilket innehåll har läroböckerna som kan vara kontroversiellt?

Resultatet visar att samtliga läroböcker innehåller potentiellt kontroversiella teman, men att de behandlas i olika utsträckning. Skillnaden mellan läroböckerna ligger främst i hur teman behandlas didaktiskt, snarare än vilka teman som förekommer. Ingen av läroböckerna behandlar kontroversiella frågor som ett eget ämne och begreppet ”kontroversiella frågor” finns inte utskrivet varken i böckernas texter eller register. I stället är potentiella kontroversiella frågor inbakat i läroböckernas texter och frågor, och behandlas inte som extra konfliktfyllda.

I samtliga läroböcker har analysen kunnat konstatera att olika teman förekommer mer frekvent rörande kontroversiella frågor och ämnen än andra (se tabell 2). I tabellen under visas hur omfattande varje bok behandlar kontroversiella frågor utefter de teman som analysen har följt. Varje bok får en rankning mellan 1 – 3 för varje tema där 1 = förekommer inte alls, 2 = förekommer ett till två exempel och 3 = förekommer tre eller fler exempel. Rangordningen är ingen exakt kvantifiering utan en kategorisering för att visa relativa skillnader mellan läroböckerna.

	Lärobok A	Lärobok B	Lärobok C	Lärobok D
Demokrati	3	3	3	1
Politik	2	3	3	1
Identitet	3	3	3	2
Religion	2	1	2	1
Migration	2	2	2	1
Rasism	2	3	1	2

Tabell 2: En tabell som visar i vilken utsträckning varje lärobok innehåller de teman som undersöks.

Demokrati, identitet och politik är teman som återkommer mest frekvent, medan religion och migration är teman som är mer sällsynta i de analyserade läroböckerna.

Kontroversiella frågor inom temat demokrati återkommer med många exempel i nästan alla läroböcker. Temat är återkommande inom kontroversiella frågor i lärobok A, B och C. I lärobok D behandlas temat mer faktabaserat med få till inga texter eller frågor som uppmuntrar elever att ta ställning eller diskutera utifrån åsikter.

Temat politik återkommer och finns med i alla läroböcker. Däremot är innehållet utifrån kontexten ”kontroversiella frågor” varierande i böckerna. Även om flera ämnen är återkommande i alla böcker behandlas de olika och i bok A, B och C finns det ämnen inom temat som har potential att leda till kontroversiella diskussioner. Samtidigt behandlar Bok D flera ämnen som är samma som bok A, B och C (exempelvis ideologier och svenska partier), men bok D:s texter och frågor uppmuntrar inte till att eleven ska ta egna ställningstaganden i frågor som kan bli kontroversiella.

Identitet är det tema som återkommer mest i läroböckerna när det gäller kontroversiella frågor och samtliga böcker har flera exempel som lyfter ämnen som kan upplevas som kontroversiella.

Religion är det tema som totalt sett återkommer minst i läroböckerna. I både lärobok B och D finns inga frågor/ämnen rörande religion som troligen kan upplevas kontroversiellt eller uppmuntrar elever att ta ställning. I bok A och C finns religionstemat med sparsamt och integrerat i andra ämnen. Religion behandlas alltså inte som ett eget ämne i någon av böckerna, men dyker ibland upp i någon enstaka fråga i kontext till något annat. Lärobok C lyfter koranbränningarna, dock inte i kontext förknippat med religion utan i stället i samband med yttrandefrihet.

Migration är vagt behandlat i läroböckerna på ett sätt som öppnar upp för olika perspektiv och ställningstaganden. Även om temat finns med i alla läroböckerna, behandlas temat sparsamt och då i kontext till andra ämnen då migration inte behandlas som ett eget ämne, förutom i lärobok D.

Det sista temat som undersöks i denna studie är rasism. Temat lyfts i alla läroböcker utom lärobok C. Lärobok B har flera exempel där ämnet lyfts på ett sätt som ger utrymme för ställningstagande och problematiserande diskussioner. Även lärobok A och D lyfter ämnet, men begränsat.

Det som skiljer böckerna åt är inte enbart förekomsten av de sedan tidigare identifierade teman, utan framför allt nivån av didaktisk inramning där elever får olika möjligheter till att ta ställning i frågor.

Vilka didaktiska verktyg kan böckerna erbjuda för att stötta lärares "hur" i undervisning kring kontroversiella frågor?

Böckerna har en liknande genomgående struktur där böckerna är uppdelade utefter kapitel med en tydlig relevans mot det centrala innehållet. I slutet av varje kapitel har även alla böcker frågor baserade på kapitlet. Dock skiljer sig läroböckerna åt i hur de arbetar med texter och frågor, vilket också ger läraren och eleverna olika förutsättningar för hur lärare kan arbeta med de olika frågorna, men också vilka pedagogiska verktyg som läroböckerna erbjuder lärare.

Samtliga läroböcker tenderar att ha informativa texter som, även om det handlar om kontroversiella ämnen, inte själva uppmanar till ställningstagande eller åsikter. Däremot arbetar böckerna olika när det kommer till frågeställningar och uppgifter. Lärobok A har frågor längst med texten som öppnar upp för ställningstaganden och åsiktsbildning, men saknar didaktisk vägledning. Bok B öppnar upp för ställningstaganden i sina analysfrågor och har samtidigt en inramning kring hur elever ska arbeta fram sina ställningstaganden utifrån en vetenskaplig grund. Läroboken C har analys-, diskussion-, fördjupningsfrågor och case/uppdrag och har en metodstyrd inramning som synliggör nyansering men saknar pedagogiska verktyg för eventuella konflikter. Lärobok D har en neutraliserande strategi där varken text eller frågor uppmanar till ställningstagande i potentiellt konfliktladdade frågor.

I de fyra läroböckerna som undersöks har tre mönster konstaterats som skiljer sig åt i hur böckerna arbetar med kontroversiella frågor och vilka pedagogiska verktyg som lärare får av materialet.

Svag didaktisk inramning: Det första mönstret som studien hittar omfattar framför allt lärobok A där boken lyfter potentiella kontroversiella frågor där elever förväntas göra olika ställningstaganden, men som samtidigt saknar pedagogiska inramningar som läraren kan använda sig av. Boken erbjuder läraren texter och frågeställningar att arbeta med, men utifrån Bernsteins (1975) inramning kan detta tolkas som att boken har låg grad av inramning där exempelvis läraren får mer tolkningsutrymme för att bestämma hur arbetsmodellen ska se ut.

Stark didaktisk inramning: Det andra mönstret omfattar både lärobok B och C där tydligare metoder inramar arbetet med potentiellt kontroversiella frågor där elever går från fakta till analys och sedan diskussion/uppdrag/fördjupning. Eleverna förväntas använda källor som bakgrund till deras argumentation vilket tonar ner känslostyrda åsikter. En tydligare metodik ramar in arbetet och ger lärare vissa pedagogiska verktyg för att närma sig arbetet med kontroversiella frågor.

Undvikande av det kontroversiella: Det sista mönstret som noterats är en nedtoning av allt kontroversiellt och gäller framför allt lärobok D. Här är texter och frågor främst informativa och litet till ingen uppmaning görs till att ta ställning i potentiella kontroversiella frågor. Detta ger läraren få till inga pedagogiska verktyg till att närma sig kontroversiella frågor utan

läraren måste själv ansvara för att eleverna får möjlighet till olika ställningstaganden. Läroboken lyfter förvisso flera teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella ämnen, men läraren behöver själv ansvara för att ta fram uppgifter och inramningar för ett arbete med frågorna som samtidigt följer ämnesplanens mål och syften. De olika mönster som noteras i böckerna skiljer sig åt och det krävs olika pedagogiska strategier och förberedelser beroende på vilket material lärare väljer att använda.

Hur relaterar läroböckernas "Hur" till deras "Vad"?

Resultatet visar att läroböckerna skiljer sig åt i innehållets relation till didaktiska verktyg och inramningar. Dessa skillnader får också potentiella konsekvenser för arbetet med kontroversiella frågor. Relationen mellan läroböckernas innehåll kan förstås genom skillnader i både förmedlingsansatser (Ammert, 2016) och inramning (Bernstein, 1975). Studien har identifierat tre olika modeller i de analyserade läroböckerna.

Reflekterande och analyserande förmedlingsansatser med svag inramning: Det första mönstret som går att identifiera i de fyra läroböckerna omfattar lärobok A som behandlar flera potentiellt kontroversiella teman, samtidigt som ansatserna går att tolka som reflekterande och analyserande då framför allt diskussionsfrågor och uppgifter uppmanar elever till att ta ställning och utforska flera perspektiv genom diskussion. Lärobokens texter har dock en förklarande ansats men eftersom frågorna öppnar upp för analys och reflektion blir helheten av innehållet analyserande och reflekterande (Ammert, 2016). Samtidigt kan lärobokens inramning (Bernstein, 1975) tolkas som svag då läroboken saknar en riktning på hur elever förväntas arbeta med frågorna, vilket innebär att det finns stort tolkningsutrymme för lärare eller elever att använda egna metoder i arbetet med potentiellt kontroversiella frågor.

Reflekterande och analyserande förmedlingsansats med stark inramning: Det andra mönstret som kan identifieras omfattar lärobok B och C. där texterna likt lärobok A har en förklarande ansats, men samtidigt finns frågor och uppgifter till texterna som lyfter innehållet till analys och reflektion. Det som framför allt skiljer lärobok B och C från lärobok A är att en stark inramning finns (Bernstein, 1975) där båda läroböckerna har metoder för hur arbetet med frågor och uppgifter finns, vilket lämnar mindre ansvar och tolkningsutrymme till lärare.

Konstaterande, förklarande och delvis normativa förmedlingsansatser med svag inramning: Det tredje mönstret som identifierats omfattar lärobok D. Läroboken använder sparsamt frågor eller uppgifter som öppnar upp för ställningstaganden, samtidigt som texterna är konstaterande och förklarande. Texterna går också att tolka som delvis normativa då enstaka perspektiv får utrymme. Samtidigt saknas också metoder och styrande riktning mot hur läroboken arbetar med texter och uppgifter, vilket kan tolkas som en svag inramning (Bernstein, 1975).

Resultatet visar alltså att det inte bara är förekomsten av teman som kan påverka arbetet med potentiellt kontroversiella frågor, utan även hur relationen mellan vad och hur presenteras i

läroböckerna. Kombinationen av olika förmedlingsansatser och olika grader av inramning skapar olika förutsättningar för hur kontroversiella frågor kan behandlas.

Diskussion

Nedan är en diskussion som diskuterar analysen i förhållande till frågeställningarna och forskningsöversikten. Till skillnad från analyskapitlet där det empiriska materialet granskats utifrån frågeställningarna, kommer i detta kapitel analysen att diskuteras i relation till tidigare forskning. Här förs därför en mer resonerande diskussion där studiens analys jämförs med, bekräftas eller utmanas av tidigare forskning. Syftet med diskussionskapitlet är att göra en fördjupad diskussion där analys och resultat sätts i en bredare kontext och vad olika tolkningar av analysen kan innebära.

Resultatet av denna studie visar att alla böcker innehåller flera av de teman som i tidigare forskning skrivits om som potentiellt kontroversiella. Det innebär att författarna till läroböcker inte nödvändigtvis undviker potentiellt kontroversiella frågor, vilket i så fall skulle innebära en utveckling sedan Shus (2017) analys som konstaterade att läroböcker tenderar att undvika ämnen som är potentiellt kontroversiella. Detta blir extra intressant eftersom Bruillard (2021) skriver om hur läroböcker har en stark koppling till lärares undervisningsplanering. Det innebär att om ett ämne inte tas upp i läroboken riskerar ämnet att inte arbetas med i klassrummet. Detta blir speciellt problematiskt om läroböcker helt eller delvis undviker ämnen som är potentiellt kontroversiella då de ämnena riskerar att få mindre till inget utrymme i undervisningen.

När det kommer till hur de kartlagda ämnen behandlas i läroböckerna, skiljer sig läroböckerna åt där olika didaktiska inramningar finns och olika utrymme ges till elevers möjlighet till ställningstagande och utforskande av olika perspektiv.

De didaktiska strategier som finns i böckerna skiljer sig åt där tre olika strategier identifierats. ”Svag didaktisk inramning”, ”stark didaktisk inramning” och ”undvikande av det kontroversiella”. Dessa tre mönster visar att läroböcker inte är neutrala i sitt närmande till kontroversiella frågor, utan tar olika ställningar i hur dessa kan hanteras. Likt Flensner (2019) och Persson (2022) som skriver om hur olika lärare använder olika strategier i sitt närmande mot kontroversiella frågor, har även läroböckerna olika skillnader i sitt närmande. Inte bara i vilket innehåll de presenterar, utan också vilket ramverk de erbjuder i arbetet med kontroversiella frågor. Läroböcker bör därför inte ses enbart som verktyg för att arbeta med det centrala innehållet i kurser, utan även som ramverk där olika didaktiska verktyg kan användas av lärare för arbetet med läroboksinnehållet.

Sammanfattning

I denna studie har det undersökts hur kontroversiella frågor har behandlats i fyra läroböcker för samhällskunskap i gymnasieskolan (gy25). Syftet med denna studie är att analysera läroböckerna för att undersöka vilken utsträckning böckerna arbetar med teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella, samt undersöka vilket didaktiskt stöd som läroböckerna kan tillhandahålla lärare i undervisning av dessa frågor.

Frågeställningarna för studien lyder:

1. I vilken utsträckning förekommer teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella i de analyserade läroböckerna?
2. Vilka didaktiska verktyg kan böckerna erbjuda för att stötta lärares ”hur” i undervisning kring kontroversiella frågor?
3. Hur relaterar läroböckernas didaktiska verktyg ”Hur” till deras innehåll ”Vad” i behandlingen av potentiellt kontroversiella teman?

Studien är en kvalitativ textanalys som utgår från didaktisk teori med de didaktiska frågorna ”Vad” och ”Hur” i centrum. Analysen utgår från de teman som tidigare forskning identifierat som kontroversiella frågor. Alltså demokrati, politik, identitet, religion, migration och rasism.

Resultatet visar att samtliga läroböcker innehåller potentiellt kontroversiella teman, men att de behandlas i olika utsträckning. Den främsta skillnaden är inte vilka teman som behandlas, utan hur teman behandlas didaktiskt. Ingen av läroböckerna behandlar kontroversiella frågor som ett eget ämne och begreppet ”kontroversiella frågor” finns inte utskrivet varken i böckernas texter eller register. I stället är potentiella kontroversiella frågor inbakat i läroböckernas texter och frågor, och behandlas inte som extra konfliktfyllda.

Tre didaktiska strategier har identifierats ur de fyra läroböckerna. De är *Svag didaktisk inramning*, *Metodstyrd inramning* samt *Undvikande av det kontroversiella*. Dessa tre strategier visar på hur olika läroböcker arbetar med att lyfta olika perspektiv och hur elever förväntas arbeta med att ta ställning i frågor.

I relationen mellan ”Vad” och ”Hur” har tre modeller identifierats utifrån Ammerts (2016) förmedlingsansatser och Bernsteins (1975) olika grader av inramning. De tre modellerna är *reflekterande och analyserande förmedlingsansatser med svag inramning*, *reflekterande och analyserande förmedlingsansatser med stark inramning* och *konstaterande, förklarande och delvis normativa förmedlingsansatser med svag inramning*. Dessa tre modeller visar på hur relationen mellan ”Vad” och ”Hur” får konsekvenser för hur styrd undervisningen blir med läroböckerna samt vilket tolkningsutrymme som lämnas åt elever och lärare.

I vilken utsträckning och på vilket sätt förekommer teman som i tidigare forskning identifierats som potentiellt kontroversiella i de analyserade läroböckerna?

Ingen av läroböckerna har ett utskrivet arbete med kontroversiella frågor. Det betyder inte att läroböckerna inte har ämnen och frågor som berör kontroversiella frågor. Alla läroböcker tar i mer eller mindre utsträckning upp olika ämnen som har potential att aktualisera frågor som kan leda till konflikter. Som Camicia (2008) skriver är inte frågor i sig själva kontroversiella, i stället handlar det om kontext där vilka, när och var är centralt för att förstå om en fråga kommer att bli kontroversiell. Böckerna ger inga påståenden om vilka frågor som är mer eller mindre kontroversiella, vilket är rimligt i en kontext där samma lärobok ska kunna användas av alla klassrum i hela landet. Att på förhand undvika att kategorisera frågor som särskilt laddade eller kontroversiella är därför rimligt.

Även om Flensner (2019; 2021), Hess (2009) och Oulton m.fl. (2004) identifierat olika ämnen som tidigare lett till kontroverser i undervisning, finns det inget som säger att samma frågor är kontroversiella i alla klassrum eller mer kontroversiella än andra frågor. Däremot är det analytiskt intressant att se vilka teman återkommer i läroböckerna mer eller mindre frekvent. Eftersom läroböcker ofta är ett centralt läromedel (Bruillard, 2021; Chu, 2017) finns det en risk att böckerna också påverkar vilka frågor, konflikter och perspektiv som får utrymme att diskuteras i klassrum. Läroböckerna blir som ett filter för vilka samhällsdebatter elever får möta i undervisningen. Att analysera de teman som förekommer i de valda läroböckerna är också intressant ur ett didaktiskt perspektiv. De didaktiska frågorna påverkar vilka samhällsfrågor eleverna kommer arbeta med och vilka perspektiv de kommer få möjlighet att möta (Sandahl & Björklund, 2025). Med detta som utgångspunkt kan resultatet sättas i relation med tidigare forskning.

Teman som demokrati, politik och identitet är enligt denna studie teman som är mer återkommande i läroböckerna, samtidigt som religion och migration är mindre återkommande. Detta är intressant då både Hess (2009) och Flensner (2021) skriver om både religion och migration som ämnen som kan skapa konflikter. Varför olika teman lyfts i olika grad kan ha flera förklaringar, och utifrån tidigare forskning kan det bero på olika faktorer.

Att vissa teman förekommer mer sällan kan vara en faktor som påverkas av hur lärare upplever undervisning om kontroversiella frågor. Flensner (2019) tar upp hur lärare verkar undvika att prata om religion och migration på ett sätt där ställningstaganden eller åsikter får testas och bemötas. I stället kan dessa frågor tonas ner eller undvikas i undervisningen. Om specifika ämnen upplevs som mer utmanande att undervisa om, skulle det också kunna påverka vilket läromedel lärare väljer till sin undervisning. Som Bruillard (2021) och Chu (2017) skriver, är läromedel dessutom idag en kommersiell produkt som tillverkas för att passa en bred grupp lärare. Det kan därför finnas incitament för förlag och författare att utforma innehållet till att vara användbart i de flesta klassrum och där risken är liten för potentiella kontroverser. Eftersom flera teman redan finns kartlagda av tidigare forskare som potentiellt kontroversiella frågor, är det intressant att kartlägga om dagens läroböcker

behandlar samma ämnen mer eller mindre sparsamt och försiktigt. Det finns alltså kanske en ökad marknad för böcker som inte problematiserar olika frågor. Eftersom teman som religion och migration tidigare skrivits om som potentiellt kontroversiella av både Hess (2009) och Flensner (2021), kan man tolka det som att författare till läroböcker kanske mer eller mindre medvetet tonar ner eller undviker ämnen som historiskt visat sig svårare att undervisa i. Resultatet i denna studie visar också hur teman som religion och migration behandlas mer sparsamt i flera läroböcker vilket går i linje med tidigare forskning rörande undervisning av kontroversiella ämnen. Förklaringen till dessa mönster är troligen dock inte enbart förklarar via lärarnas undervisningsstrategier.

Ett ytterligare perspektiv som bör beaktas i samband med läroböckers innehåll är att böckerna är en produkt, producerade av vinstdrivande förlag, som ska säljas till skolor. Eftersom skolor och i viss mån lärare själva väljer vilket material som ska användas i undervisningen bör det finnas ett medvetet val kring vad läroböcker väljer att inkludera och problematisera, och inte, utöver att täcka det centrala innehållet.

I tidigare studier råder en konsensus om att läroböcker inte är neutrala. Både Bruillard (2021) och Chu (2017) skriver hur läroböcker har en formande roll i klassrum där både synligt och dolt innehåll förmedlar olika ideologiska värden. Ett högre eller lägre fokus på olika frågor, och i kontrast med hur problematiserande läroboken arbetar med dessa frågor, kan påverka den generella legitimiteten att diskutera vissa frågor medan andra uteblir. Exempelvis skriver lärobok D om Sverigedemokraternas problematiska bakgrund med Nazism och rasism, men i Socialdemokraternas historiebeskrivning lyfts i stället faktorer som ökad frihet, jämställdhet och lika rösträtt. Boken problematiserar alltså ena ideologin, medan nästa förblir oproblematiserad.

Hur läroböcker väljer att prioritera sitt innehåll kan också få konsekvenser för det demokratiska uppdraget. En möjlig konsekvens av att behandla olika teman och frågor olika mycket i läroböckerna är att vissa konfliktytor får mindre utrymme. I relation till Skolverkets (u. å., a) ämnesplan där det står att elever ska få möjlighet att pröva och utmana sina ställningstaganden, kan detta leda till att vissa ämnen inte får samma legitima grund till att bli diskuterade. Om elever inte får testa sina argument och ställningstaganden inom vissa ämnen, riskerar också elevernas möjlighet till att utveckla de verktyg som de kommer behöva för att behandla frågorna i ett demokratiskt sammanhang. Särskilt relevant blir det också när det är återkommande teman som i flera läroböcker får ett begränsat utrymme. Detta också i kontrast till Bruillard (2021) och Chu (2017) som skriver om hur läroböcker massproduceras och har möjlighet att forma kollektiva förståelser över tid. Dessutom verkar religion också vara ett tema som historiskt varit svårt för lärare att ta upp då Flensner (2019) lyfter källor från både år 2013 och 2004 som menar att konflikter rörande religion är ett särskilt svårt ämne för lärare att arbeta med, vilket skulle kunna vara en förklaring till varför just dessa ämnen lyfts mer sparsamt i vissa böcker.

Resultatet i denna studies ”Vad” del visar hur olika teman behandlas och förekommer mer frekvent än andra i de analyserade läroböckerna. Samtidigt visar studiens ”Hur” del att

böckerna använder sig av olika didaktiska strategier när potentiellt kontroversiella frågor behandlas. I flera fall är innehållet faktabaserat med förklarande eller konstaterande texter, men kompletteras i varierande grad med uppgifter som öppnar upp för ställningstaganden och reflektioner. Sambandet mellan vilka teman som får utrymme och hur läroböckerna arbetar med samma teman är därför centralt för att förstå hur läromedel som läroböcker kan forma undervisning rörande kontroversiella frågor.

Vilka didaktiska verktyg kan böckerna erbjuda för att stötta lärares "hur" i undervisning kring kontroversiella frågor?

I denna studie har tre didaktiska strategier identifierats som de analyserade läroböckerna använder sig av för att rama in potentiella kontroversiella frågor. *Svag didaktisk inramning, metodstyrd inramning och tona bort det kontroversiella.*

Den första strategin som framför allt omfattar lärobok A, *Svag didaktisk inramning*, använder sig av flertalet öppna frågor, men utan en tydlig metod eller förhållningssätt för att arbeta med dessa. Det innebär att ansvaret för att goda konstruktiva diskussioner ska kunna genomföras faller helt på läraren. Detta kan vara problematiskt då både Flensner (2019) och Persson (2022) skriver hur lärare använder sig av olika metoder för arbete med kontroversiella frågor, varav en är att undvika kontroversiella frågor och en annan att korrigera när elever uttrycker något där konsensus inte finns. Eftersom läroboken inte själv har en utskrivna pedagogisk metod för arbetet med kontroversiella frågor kräver det att lärarna noggrant förberett arbetet i förhand och dessutom väljer en strategi där ämnen som kan skapa kontroverser inte undviks. Persson (2022) skriver dessutom hur arbete med kontroverser kan leda till motsatt önskad effekt (framtida goda medborgare) om ämnena behandlas slarvigt och där känslomässiga åsikter får dominera diskussioner i stället för metodiskt framtagna argument. Därför finns det en ytterligare faktor som betonar vikten av lärares professionalitet och förberedelser för ett lyckat arbete med en lärobok som saknar didaktiska ramar.

Samtidigt skriver Englund (1999) om hur användandet av en lärobok bör ha ett tydligt syfte där både när och varför är tydligt, både för eleverna och läraren. Även om Bruillard (2021) skriver att läroboken ofta används som grund för planering och lektionsinnehåll, bör kanske inte det vara fallet om man använder en lärobok som saknar eller har få didaktiska inramningar. Lärobok A är fortfarande användbar i flera aspekter, och de har flera intressanta och öppna frågor som kan leda till bra diskussioner, men då bör lärare också, som Englund (1999) skriver, ha en tydlig plan för när och varför. De didaktiska verktygen får i ett arbete med denna lärobok alltså tas fram innan av läraren och förmedlas till eleverna. Utan de didaktiska verktygen kan autentiska samtal skapas, men om kontroverser uppstår så kommer ramverk för hur eleverna ska hantera dessa att saknas.

Den andra strategin som återfanns i denna studie är läroböcker som har en "Stark didaktisk inramning". Denna strategi omfattar både lärobok B och C då båda böckerna skriver ut en

kortare förklaring till hur eleverna förväntas arbeta med läroböckernas innehåll. För de böckerna skulle man därför kunna argumentera för en mer bokstyrd undervisning då de har både centralt innehåll samt metodik inkluderat. Det ger intrycket att även frågor som har potential att leda till känslomässigt laddade diskussioner hellre ska arbetas med än att undvikas, men med en metodisk struktur som förebygger meningslösa åsiktsutbyten och i stället främjar vetenskapligt förankrade metodarbeten för att bygga välgrundade argument. Detta går också i linje med Hess (2009), Flensner m.fl. (2021), Skolinspektionen (2022) och samhällskunskapens ämnesplan (Skolverket, u. å., a) som samtliga skriver om vikten i att diskutera kontroversiella frågor i klassrum för att främja de verktyg som elever behöver för att i framtiden möta åsikter och argument som eleverna inte sympatiserar med. En metodstyrd undervisning av kontroversiella frågor kan alltså minska risken för åsikts- och känslostyrda konflikter, men det kan också riskera att elevers möjligheter till att utforska olika ställningstaganden och perspektiv begränsas till kontrollerade analytiska övningar.

Den tredje strategin som identifierades under analysen handlar om ”*Undvikande av det kontroversiella*” och omfattar framför allt lärobok D. Medan den andra strategin, där metodstyrd inramning existerar, går i linje med tidigare forskning och vad Skolverket rekommenderar för att närma sig kontroversiella frågor, är inte denna strategi gynnsam för att bilda goda framtida medborgare. Dels skriver Shu (2017) hur det är problematiskt att läroböcker i regel undviker kontroversiella ämnen, dels skriver Årman (2024), Skolverket (u. å., b), Hess (2009), Persson (2022) Flensner m.fl. (2021) och Englund (1999) om vikten att arbeta med kontroversiella frågor för att ge eleverna de verktyg som behövs för att i framtiden kunna delta i diskussioner på ett demokratiskt förhållningsätt. Dessutom, med tanke på den undvikande strategin som flera forskare rapporterat om, bör frågan om denna strategi på något sätt gynnar lärares arbete med kontroversiella frågor.

När läroböcker tonar ner de konfliktladdade frågorna till fakta och konsensustexter blir avståndet längre för lärare att nå fram till ämnesplanens syfte att tillgängliggöra elevers möjlighet att testa olika ställningstaganden och utforska olika perspektiv. I stället riskeras att en slags konsensusdemokrati bildas. Samtidigt kan den nedtonande strategin vara en lösning i elevgrupper där diskussionskonflikter är vanligt förekommande. Dock behöver lärare överväga hur strategin kan begränsa inläringen av de demokratiska verktyg som behövs i framtida diskussioner.

Alla tre strategier kommer alltså med olika sorters utmaningar för den undervisande läraren, men också olika didaktiska verktyg som kan användas i lektionsinnehållet. De olika utmaningarna och verktygen ger utrymme för läraren att på olika sätt arbeta med läroböckerna, men läroböckerna bör i sig själva inte vara det enda lärare utgår ifrån i sin lektionsplanering.

Hur relaterar läroböckernas didaktiska verktyg "Hur" till deras innehåll "Vad" i behandlingen av potentiellt kontroversiella teman?

Resultatet för denna studie tolkar att relationen mellan vad (innehållet) och hur (didaktiska verktyg) kan vara betydande för hur kontroversiella frågor hanteras under undervisning.

Både Flensner (2019) och Persson (2022) skriver om olika strategier där lärare arbetar med kontroversiella frågor på olika sätt. Båda lyfter exempelvis *att undvika* som en mer eller mindre medveten strategi i arbetet med kontroversiella frågor, men även andra strategier som *favorisering*, *korrigera* och *att störa lyfts*. Hur innehållet presenteras med Ammerts (2016) olika förmedlingsansatser och Bernsteins (1975) olika grader av inramningar kan därför läroböckerna få en större eller mindre betydande roll i hur lärare planerar arbeten med kontroversiella frågor. Om en lärare exempelvis har en undvikande strategi samtidigt som inramningen är svag och lärobokens innehåll har en mer förklarande eller konstaterande ansats (likt lärobok D) riskerar undervisningen att gå miste om det viktiga arbetet med att testa olika ställningstaganden och utforska olika perspektiv. Samtidigt skulle en annan lärare med bra metoder i sitt arbete med kontroversiella frågor få utmaningar med en lärobok som själv har en stark inramning i sitt närmande till kontroversiella frågor. Olika kombinationer av ansatser och inramningsnivåer kan således leda till både utmaningar och didaktiska verktyg för undervisningen där lärarens kompetens till att arbeta med kontroversiella frågor kan vara av stor betydelse.

Studien visar på att läroböcker inte bara förmedlar ett innehåll, utan även hur samspelet mellan vad och hur läroboken presenterar sitt innehåll kan få en betydande roll i undervisning om kontroversiella frågor. Det räcker inte att analysera vilka teman som förekommer i läroböcker, utan att förståelsen av kontroversiella frågor i undervisning i hög grad är beroende av hur dessa teman didaktiskt bearbetas. I relation med tidigare forskning (Bruillard, 2021) som visar att läroböcker kan vara centrala läromedel för att planera och genomföra undervisning kan lärobokens utformning och relation mellan vad och hur vara av stor betydelse för hur arbetet med kontroversiella frågor hanteras. Studien tolkar därför också lärarens egen kompetens och trygghet i arbeten med kontroverser som en betydande roll där varje lärare noggrant bör överväga och reflektera kring val av lärobok samt användningsområde.

Kritisk metoddiskussion

Under arbetet med denna studie har vissa begränsningar framkommit som kan ha en påverkan på studiens resultat. Som nämnt i metodkapitlet, har inte läroböckernas digitala material kunnat undersökas. Där kan viktiga didaktiska verktyg kanske utelämnats vilket kan påverka studiens generaliserbarhet.

Dessutom bygger denna studie på teman utifrån den forskning som funnits mest relevant. En annan skribent hade potentiellt kunnat använt sig av annan forskning, vilket hade kunnat leda

till andra identifierade teman och därav andra avgränsningar. De studier som valts att inkludera från tidigare forskning är i denna studie ett strategiskt val då studierna ligger nära studiens frågeställningar samt att de är etablerade och är skrivna av författare som har flera publikationer eller erfarenhet inom ämnet

I studien så har en kvantifiering gjorts där potentiellt kontroversiellt innehåll inte räknats med då det saknat texter eller uppgifter som motiverat till olika perspektiv eller ställningstaganden. Samtidigt kan detta innehåll vara av intresse av att undersöka då innehållet kan påverka undervisning utefter Bernsteins (1975) olika grader av inramning. I denna studie har en avgränsning gjorts där dessa inte undersöks då fler resurser i form av mer tid hade behövts.

I analys-delen får inte de didaktiska frågorna ”Vad” och ”Hur” lika stort utrymme då ”Vad”-delen ibland dominerar. Detta då innehållet ofta är mer utvecklat än de didaktiska verktyg som kartläggs.

Teorin som används i denna studie (didaktisk teori) innehåller framför allt tre utgångsfrågor (Vad, hur och varför). Den tredje frågan har valts att inte behandlas vilket lämnar en tredjedel av teorin utanför studien. Detta är ett strategiskt val för att rama in arbetet till en nivå som passar examenarbetet.

Framtida forskning

Ämnet kontroversiella frågor är brett och det finns mycket kvar att forska vidare på. Här presenterar jag några idéer på vidare forskning som berör min studie.

Den första idén på vidare forskning är att väva in fler läroböcker i en liknande studie. Det går också att undersöka samhällskunskapens övriga kurser exempelvis samhällskunskap 2 & 3, eller liknande ämnen som internationella relationer, religion och historia.

Det hade också gått att bredda denna studie och väva in den tredje didaktiska frågan ”Varför”, vilket hade kompletterat undersökningen. Genom att göra det kan man också tydligare kunnat analysera läroböckernas ”Varför” med ämnesplanen eller skolans demokratiska uppdrag.

Något jag hade funnit extra intressant, hade varit en kvalitativ intervjustudie där lärare får berätta om vilken grad de upplever läroboken som ett didaktiskt verktyg i undervisning om kontroversiella frågor. När denna studie nu existerar, som visar hur olika läroböcker ger olika möjligheter och begränsningar till att närma sig kontroversiella frågor, är det därför intressant att veta hur lärares praktiska arbete ser ut med just dessa läroböcker. Vilka för och nackdelar upplever de? Är det svårare att arbeta med exempelvis lärobok D som har en mer undvikande strategi? Eller är det tvärtom, skönt att boken inte spontant kommer med frågor som skapar kontroverser så att läraren själv kan planera när klassen är redo att arbeta med kontroverser?

Referenser

- Almgren, H., Höjelid, S. & Furevik, A. (2025). *Reflex: samhällskunskap för gymnasieskolan 1-2-3*. (3 Uppl.). Gleerups.
- Ammert, N. (2016). Historieläromedel – en forskningsöversikt. *HumaNetten*, 37, 140–153. <https://doi.org/10.15626/hn.20163707>
- Bernstein, B. (1975). On the classification and framing of educational knowledge. In B. Bernstein, *Class, codes and control: Vol. 3. Towards a theory of educational transmissions* (S. 85–115). Routledge.
- Brolin, K. & Nohagen, L. (2025). *Forum Nivå 1 Samhällskunskap*. (1 uppl.). Sanoma.
- Bruillard, E. (2021). *Textbooks: current research and practices, some markers*. https://gis2if.org/wp-content/uploads/2021/04/Bruillard-textbooks_research.pdf
- Camicia, S. (2008). Deciding What Is a Controversial Issue: A Case Study of Social Studies Curriculum Controversy. *Theory & Research in Social Education*, 36(4), 298–316. <https://doi.org/10.1080/00933104.2008.10473378>
- Chu, Y. (2017). Twenty years of social studies textbook content analysis: Still “decidedly disappointing”? *The Social Studies*, 108(6), 229–241. <https://doi.org/10.1080/00377996.2017.1360240>
- Englund, B. (1999). Lärobokskunskap, styrning och elevinflytande. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 4(4), 327–348. <https://publicera.kb.se/pfs/article/view/52635/41299>
- Engstrand, M., Jarlén, L., Wakeham, K. & Wiklund, J. (2025). *Samhällskunskap nivå 1a1*. (1 uppl.). Falköping: Capensis.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. (6 uppl.). Stockholm: Norstedts Juridik.
- Flensner, K. (2019). *Samma konflikter men olika inramning – Kontroversiella frågor relaterade till Mellanösternkonflikterna i religionskunskap och samhällskunskap*. [Uppsats, Karlstads universitet]. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1374263/FULLTEXT01.pdf>
- Flensner, K., Larsson, G. & Säljö, R. (red.) (2021). *Känsliga frågor, nödvändiga samtal: att lära om och av kontroverser*. (1 Uppl.). Studentlitteratur.

- Hallström, J., & Hultén, M. (2020). *Teknikens och naturvetenskapens didaktik* (1 uppl.). Studentlitteratur.
- Hess, D. (2005). *How do teachers' political views influence teaching about controversial issues?* *Social Education*, 69, 47-49.
- Hess, D. (2009). *Controversy in the classroom: the democratic power of discussion*. New York: Routledge.
- Larsson, A. & Larsson, L. (2021). *Controversial Topics in Social Studies Teaching in Sweden*. [Uppsats, Umeå universitet]. <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1585748/FULLTEXT01.pdf>
- Oulton, C., Day, V., Dillon, J., Grace, M. (2004). Controversial issues - teachers' attitudes and practices in the context of citizenship education. *Oxford Review of Education*, 30(4), 489–507. <https://doi.org/10.1080/0305498042000303973>
- Persson, A. (2022). Mycket mer än en metod. *Utbildning & Demokrati*, 31(1). <https://doi.org/10.48059/uod.v31i1.1862>
- Regeringen. (2023). *Skolans hantering av kontroversiella frågor i undervisningen* [Granskningsrapport]. Skolinspektionen. Hämtad 15 april 2026, från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2022/kontroversiella-fragor/overgripande-rapport-kontroversiella-fragor-i-undervisningen.pdf>
- Regeringen. (2023). *Stärkt tillgång till läromedel*. (Prop. 2023/24:21). Hämtad 15 april 2026, från: <https://www.regeringen.se/contentassets/5f305afdcd264a19a4646e447c9f3cba/starkt-tillgang-till-laromedel-prop.-20232421.pdf>
- Sagon-Taeza, J. A., Akojie, P., Steele-Moses, S., & Underdahl, L. (2024). Teaching history: Bridging the gap between theory and practical teaching. *Acta Technologica Dubnicae*, 14(1), 1–17. <https://doi.org/10.2478/atd-2024-0015>
- Sandahl, J. & Björklund, M. (2025). *Samhällskunskapsdidaktik: för ämneslärare*. (1 uppl.). Gleerups
- Sanoma. (u.å.). *Nyhet! Lärarstöd+*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.sanomautbildning.se/sv/produkter/forum-gy25-upplaga-1-S3200156/nyhet-lararstod/>
- Skolinspektionen. (2022). *Skolans hantering av kontroversiella frågor i undervisningen*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut->

[rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2022/kontroversiella-fragor/overgripande-rapport-kontroversiella-fragor-i-undervisningen.pdf](https://www.skolverket.se/rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2022/kontroversiella-fragor/overgripande-rapport-kontroversiella-fragor-i-undervisningen.pdf)

Skolverket. (u. å., a). *Samhällskunskap*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/program-och-amnen-i-gymnasieskolan/hitta-program-och-amnen-i-gymnasieskolan-gy25/hitta-program-och-amnen-i-gymnasieskolan-gy25#/search/subjects/SAMH?v=1#SAMH>

Skolverket. (u. å., b). *Kontroversiella frågor*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/stod-i-arbetet/kontroversiella-fragor>

Vi Lärare. (2024). *Han tar över som ny utbildningsminister*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.vilarare.se/nyheter/skolpolitik/han-blir-ny-utbildningsminister/>

Vi Lärare. (2026) *Vi Lärare*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.vilarare.se/>

West, D. (2025). *Liber samhällskunskap nivå 1b*. (1 uppl.). Liber.

Årman, K. (2024). *Bland epor och hijabs*. [Uppsats, Högskolan Dalarna]. <https://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1863583/FULLTEXT01.pdf>

Övningsmästaren. (u. å.). *Forum nivå 1*. Hämtad 15 April 2026, Från: <https://www.ovningsmastaren.se/book/56392fa6-9751-4d2e-bf03-d13b3d8f6041>

Bilagor

Här lägger ni bilagor. Dessa ska inte vara numrerade.